

Quickscan Rotterdamse jongeren in hun vrije tijd, 2007

Chris de Vries & Maaïke Dujardin

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)
september 2009

In opdracht van Dienst Kunst en Cultuur (dKC)

© Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)

Auteurs: Chris de Vries & Maaike Dujardin

Project: 09-3067

Prijs: € 15,-

Adres: Goudsesingel 78, 3011 KD Rotterdam
Postbus 21323, 3001 AH Rotterdam

Telefoon: (010) 267 15 00

Telefax: (010) 267 15 01

E-mail: infocos@sdr.rotterdam.nl

Website: www.cos.rotterdam.nl

INHOUD

	Samenvatting en conclusies	5
1	Inleiding	9
	1.1 Aanleiding voor dit rapport	9
	1.2 Vraagstelling en gebruik rapport	9
	1.3 Leeswijzer en gebruikte terminologie	10
2	Algemene kenmerken van de Rotterdamse jongeren	11
	2.1 Ruim 100.000 jongeren in Rotterdam	11
	2.2 Demografische kenmerken: etniciteit	12
	2.3 Demografische kenmerken: positie in huishouden	12
	2.4 Demografische kenmerken per deelgemeente	13
	2.5 Sociaaleconomische kenmerken: opleiding en inkomen	15
3	Tijdsbesteding en bezigheden algemeen	19
	3.1 Verplichte bezigheden en vrije tijd	19
	3.2 Hobby's	22
	3.3 Beschikken over recreatiegoederen	26
	3.4 Vrije tijd doorbrengen met anderen en alleen	28
4	Mediagebruik	31
	4.1 Mediagebruik: kranten, internet en stadstekst	32
	4.2 Informatiebronnen	35
5	Cultuurdeelname	37
	5.1 Bezoek aan culturele voorstellingen	37
	5.2 Bezoek aan cultureel erfgoed	40
	5.3 Gebruik van culturele uitleeninstellingen	42
	5.4 Festivalbezoek	43
	5.5 Bezoek aan feesten in eigen kring met live optredens	45
	5.6 Bezoek aan culturele instellingen in Rotterdam	47
	5.7 Barrières	50
	5.8 Zelf kunstzinnig bezig zijn	53
	5.9 Bezoek Locale Cultuur Centra (LCC)	55
6	Uitgaan	57
	6.1 Recreatief bezoek aan Rotterdam	57
	6.2 Geld uitgeven aan leuke, niet noodzakelijke dingen	58
	6.3 Bezoek aan winkels en markten	60
	6.4 Bezoek aan horeca	61
	6.5 Bezoek aan buurtvoorzieningen	63
7	Vrijwilligerswerk	65

8	Waardering voor Rotterdam	67
8.1	Veel te beleven in Rotterdam?	67
8.2	Trots op Rotterdam?	68
8.3	Hoe Rotterdam aantrekkelijker maken?	69
9	Vergelijking met landelijk onderzoek	73
9.1	Inleiding	73
9.2	Uitkomsten VTO vergeleken met landelijk onderzoek	73
	Bijlagen	75

Samenvatting

De Rotterdamse jongeren krijgen hoge prioriteit van het gemeentebestuur. 2009 is uitgeroepen tot het Rotterdamse jongerenjaar. Bovendien verandert de samenstelling van de Rotterdamse jongeren snel en daarmee verandert wellicht ook de vrijetijdsbesteding.

De dienst Kunst en Cultuur van de gemeente Rotterdam (dKC) heeft door het Centrum voor Onderzoek en Statistiek een analyse laten uitvoeren op het gebied van Rotterdamse jongeren en hun cultuurdeelname. De "Quickscan Rotterdamse jongeren in hun vrije tijd" uit 2005 en de meest recente Vrijetijdsomnibus (VTO 2007) dienden hierbij als basis.

Gevraagd is een beschrijving te geven van het vrijetijdsgedrag van jongeren in Rotterdam, vergeleken met dat van oudere Rotterdammers. Onder 'jongeren' wordt de leeftijdsgroep van 13 tot en met 25 jaar verstaan, onder 'ouderen' de Rotterdammers vanaf 26 jaar.

100.000 jongeren

Het aandeel jongeren in Rotterdam ligt al jaren tussen de 17 en 18 procent en neemt de laatste jaren zéér licht toe. In 2009 wonen er in Rotterdam 103.628 jongeren tussen de 13 en 25 jaar.

Vrije tijd

De Rotterdammer heeft gemiddeld genomen 21 uur vrije tijd per week, dus drie uur per dag. Een nagenoeg gelijk aantal uren besteedt de Rotterdammer gemiddeld aan betaald werk. Daarnaast gaat er gemiddeld per week zes uur in studie zitten en twaalf uur in huishoudelijk werk en verzorging. Logischerwijs besteden jongeren relatief veel uren aan school of studie en relatief weinig uren aan betaald werk en huishoudelijk werk of de verzorging van huisgenoten. Het aantal vrije uren is voor de jongeren en de ouderen nagenoeg gelijk (gemiddeld 3 uur per dag).

Zowel jong als oud brengt veel vrije tijd door met gezinsleden of familie. Daarnaast brengen jongeren in vergelijking met ouderen veel vrije tijd door met vrienden en kennissen.

De meeste jongeren vinden dat zij er wat betreft vrije tijd op achteruitgegaan zijn. Voor de Rotterdamse 26-plussers geldt dat een stuk minder.

Hobby's

Computeren is een activiteit waar het grootste aandeel Rotterdammers wel eens tijd aan besteedt. Daarnaast wordt er door de meerderheid van de Rotterdammers wel eens tijd besteed aan verzorgende hobby's. De ouderen houden zich vaker dan jongeren bezig met verzorgende hobby's. Het aandeel computeraars is onder de jongeren juist weer groter. Datzelfde geldt overigens voor creatieve en sportieve activiteiten.

Het lezen van boeken *voor het plezier* is iets dat een derde van de Rotterdammers nooit of hooguit eens per jaar doet. Onder de Rotterdamse jongeren is dit aandeel hoger dan onder de oudere Rotterdammers.

Mediagebruik

Bijna alle Rotterdammers, jong en oud, kijken wel eens naar de televisie. De radio (inclusief de lokale radiozenders) en de lokale zender TV Rijnmond zijn onder ouderen populairder dan onder jongeren. Ouderen besteden dan ook meer tijd aan TV kijken en radio luisteren dan jongeren. Jongeren maken ook minder dan ouderen gebruik van de gedrukte media zoals landelijke dagbladen, het AD/RD en huis-aan-huisbladen en stadstekst (teletekst op een lokale televisiezender), maar maken des te meer gebruik van internet.

Informatiebronnen

Rotterdammers laten zich bij voorkeur via huis-aan-huisbladen en vrienden, familie, kennissen of collega's informeren over culturele activiteiten in Rotterdam. Jongeren laten zich vaker informeren via de televisie, Metro/Spits, websites in het algemeen en vrienden / familie / kennissen / collega's. Wederom zijn het de gedrukte media zoals huis-aan-huisbladen, landelijke dagbladen en de Uitagenda waar juist de oudere Rotterdammers vaker gebruik van maken. In vergelijking met de jongeren raadplegen zij ook vaker een van de bronnen van Rotterdam Festivals.

Bezoek culturele voorstellingen

Een ruime meerderheid van de Rotterdammers heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer culturele voorstellingen bezocht. Jongeren bezochten dergelijke voorstellingen vaker dan ouderen. Het meest populair zijn de filmvoorstellingen. Het bezoek aan films ligt onder de jongeren een stuk hoger dan onder de oudere Rotterdammers.

Naast het bezoek aan filmvoorstellingen, bezoeken jongeren vaker toneelvoorstellingen, dance-/houseparty's en culturele festivals. De oudere stadsgenoten brengen daarentegen vaker een bezoek aan concerten van klassieke muziek, jazz-/bluesconcerten en uitvoeringen van een koor.

Het bezoek aan de diverse soorten cultureel erfgoed ligt onder Rotterdamse jongeren lager dan onder de oudere Rotterdammers. Het zijn met name de galeries/ateliers en bezienswaardige gebouwen, dorpen of stadsdelen die door jongeren minder vaak bezocht worden. Het gebruik van de bibliotheek en videotheek ligt onder Rotterdamse jongeren een stuk hoger dan onder hun oudere stadsgenoten.

De meerderheid van de Rotterdammers heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek wel een of meer Rotterdamse festivals bezocht. Onder de Rotterdamse jongeren ligt het aandeel festivalgangers op iets meer dan driekwart en onder de ouderen op iets meer dan tweederde. Veel festivals worden dan ook meer door jongeren dan door ouderen bezocht. Het meest bezocht (door jongeren en ouderen ongeveer in gelijke mate) zijn de Wereldhavendagen. Het festival dat onder het totaal van de Rotterdammers op de tweede plaats staat, staat onder jongeren op de eerste plaats: het Zomercarnaval. Eén festival wordt beduidend minder door de jongeren bezocht dan door ouderen, namelijk de Dag van de Romantische Muziek.

Feesten in eigen kring met live optredens zijn onder jongeren duidelijk meer in trek dan onder de oudere stadsgenoten. Dit geldt vooral voor de feesten in eigen kring met een dj of vj, maar ook voor feesten met live muziek. Slechts een op de drie jongeren heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek geen van dergelijke feesten bezocht.

Iets meer dan een op de tien Rotterdammers heeft in 2007 een van de LCC's in Rotterdam bezocht. Dit kan een LCC in de eigen deelgemeente zijn of daarbuiten. Onder jongeren is het aandeel bezoekers lager dan onder de 26-plussers.

Met name het bezoek aan de twee Pathé-vestigingen is onder jongeren hoog. Daarnaast bezoeken jongeren vaker Ahoy en Nighttown (tegenwoordig: WATT). Ouderen bezoeken daarentegen vaker het Lantaren / Venster en het nieuwe Luxortheater.

Barrières

Concert- en theaterbezoek worden door het merendeel van de Rotterdammers als duur ervaren. Voor museumbezoek geldt dit een stuk minder. Alleen de prijs voor een theaterbezoek wordt door ouderen iets vaker duur gevonden dan door jongeren.

Gemiddeld een op de vijf Rotterdammers geeft aan niet geïnteresseerd te zijn in een bezoek aan het theater, een concert of een museum. De aandelen onder jongeren liggen voor theaters en musea aanmerkelijk hoger dan onder de oudere stadsgenoten.

In sommige gevallen spelen naast prijs of desinteresse (ook) andere barrières een rol bij het bezoek aan voorstellingen, concerten of musea. Geen tijd hebben zou naast prijs een belangrijke barrière kunnen zijn. Het gebrek aan mensen om mee samen te gaan, is het minst van toepassing. Het verschil tussen jong en oud is vooral groot bij 'Ik weet niet wat er te doen is' en 'Ik weet niet wat ik kan verwachten, of het voor mij wel de moeite waard is': Onbekendheid met het aanbod en mogelijk een (te) hoge prijs om eens iets uit te proberen lijken onder jongeren redelijk zwaar te wegen.

Kunstzinnige activiteiten

Ruim een op de drie Rotterdammers is wel eens kunstzinnig bezig in zijn of haar vrije tijd. Onder jongere Rotterdammers ligt dat aandeel aanzienlijk hoger: onder hen is iets meer dan de helft wel eens kunstzinnig bezig. Met name het aandeel jongeren dat wel eens tekent, schildert of ander grafisch werk doet, is in vergelijking met de oudere Rotterdammers hoog.

Uitgaan

Het merendeel van de Rotterdammers (zowel jong als oud) geeft wel eens geld uit aan uit eten gaan en funshoppen. Ook wordt er regelmatig geld uitgegeven aan uitgaan. Het aandeel jongeren dat hier geld aan besteed is wel beduidend hoger dan het aandeel ouderen. Datzelfde geldt voor het horecabezoek. De oudere stadsgenoten geven juist vaker geld uit aan kansspelen.

Het gemiddelde bedrag dat er per maand aan niet noodzakelijke, maar wel leuk dingen wordt uitgegeven, is € 180,-. Het verschil tussen jongeren en ouderen is minimaal. Ouderen geven gemiddeld meer geld uit aan uit eten gaan, jongeren meer aan funshoppen.

Over het algemeen worden winkelcentra (met name de binnenstad van Rotterdam) vaker door jongeren dan door ouderen bezocht. De markten en de winkelcentra in de eigen buurt vormen hier een uitzondering op.

Van de horecagelegenheden wordt het restaurant door Rotterdammers het meest bezocht. Onder de jongeren is het bezoek aan een fastfood restaurant, snackbar of cafetaria echter nog hoger. Het verschil met oudere Rotterdammers - die deze horecagelegenheden minder vaak bezoeken - is aanzienlijk. Datzelfde verschil tussen jong en oud doet zich (logischerwijs) ook voor bij het bezoek aan een discotheek.

Het zwembad en de bibliotheek zijn de meeste bezochte buurtvoorzieningen. Onder Rotterdamse jongeren is het aandeel bezoekers beduidend hoger dan onder de oudere Rotterdammers. Ook het clubhuis van een sportvereniging wordt relatief vaak door jongeren bezocht. Bij het bezoek aan overige buurtvoorzieningen is er weinig verschil tussen jong en oud.

Vrijwilligerswerk

Iets meer dan vier op de tien Rotterdammers doet wel eens onbetaald werk. Opmerkelijk is dat het verschil tussen jongeren en ouderen niet erg groot is. Jongeren doen minder aan informele hulp (wat plaatsvindt buiten vrijwilligersorganisaties om, ofwel "op eigen houtje") en minstens net zo veel als ouderen aan vrijwilligerswerk in georganiseerd verband. De jongeren die wel eens onbetaald actief zijn, doen dat gemiddeld iets meer dan twee uur per week, de onbetaald werkzame ouderen iets minder dan drie uur.

Waardering voor Rotterdam

De meerderheid van de Rotterdammers vindt dat er (heel) veel te beleven is in de stad. Jongeren vinden iets vaker dan ouderen dat er niet zo veel te beleven is. Zowel onder de jongeren als onder de oudere Rotterdammers is de meerderheid trots op Rotterdam.

De meerderheid van de Rotterdammers kan wel iets noemen om de stad aantrekkelijker te maken. De meest genoemde aandachtspunten zijn veiligheid en onderhoud en het schoonhouden van openbare ruimten. Aan meer festivals en evenementen, attracties en hoge gebouwen hebben de Rotterdammers minder behoefte. Samen met 'meer aantrekkelijke winkels' zijn dit echter wel punten die vaker door jongeren dan door ouderen worden genoemd. De ouderen in Rotterdam zijn juist vaker van mening dat openbare ruimten beter onderhouden en schoongemaakt moeten worden en dat het netwerk van wandel- en fietspaden uitgebreid zou moeten worden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor dit rapport

De Rotterdamse jongeren krijgen hoge prioriteit van het gemeentebestuur. 2009 is uitgeroepen tot het Rotterdamse jongerenjaar. Bovendien verandert de samenstelling van de Rotterdamse jongeren snel en daarmee verandert wellicht ook de vrijetijdsbesteding.

De dienst Kunst en Cultuur van de gemeente Rotterdam (dKC) heeft door het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) een analyse laten uitvoeren op het gebied van Rotterdamse jongeren en hun cultuurdeelname. De "Quick scan Rotterdamse jongeren in hun vrije tijd" uit 2005 en de meest recente Vrijetijdsomnibus (VTO 2007) dienden hierbij als basis.

1.2 Vraagstelling en gebruik rapport

Gevraagd is een beschrijving te geven van het vrijetijdsgedrag van jongeren in Rotterdam, vergeleken met dat van oudere Rotterdammers. Onder 'jongeren' wordt de leeftijdsgroep van 13 tot en met 25 jaar verstaan, onder 'ouderen' de Rotterdammers vanaf 26 jaar.

Ook moeten de jongeren onderling worden vergeleken, op basis van leeftijd, geslacht, etnische achtergrond, voornaamste tijdsbesteding (zijnde schoolgaand uitgesplitst naar niveaus, werkend of geen van beide), stadsdeel (Noordoever binnen ring, Noordoever buiten ring en Zuidoever) en inkomensniveau van het huishouden. De verschillende onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Tijdsbesteding in het algemeen
- Mediagebruik
- Cultuurdeelname
- Uitgaan
- Vrijwilligerswerk
- Waardering voor Rotterdam

Gezien het grote aantal onderwerpen worden in dit rapport de *hoofdpijnen* beschreven: hoe verhouden de jongeren zich tot de ouderen en wat zijn opvallende verschillen tussen groepen jongeren? De komende jaren kan het rapport ook gebruikt worden om op terug te vallen bij vragen over Rotterdamse jongeren en hun vrije tijdsgedrag. Ook kan deze editie worden beschouwd als tweede meting. Hierbij moet worden benadrukt dat er nog geen sprake is van een trend, wanneer twee metingen naast elkaar gezet worden. Daarvoor is minstens een derde meting nodig.

Er zijn vele mogelijkheden om alsnog dieper in te gaan op het gedrag van specifieke groepen jongeren, zeker nu er een uitgebreidere steekproef is getrokken met dus ook extra veel Rotterdamse jongeren. Samenvoeging van twee edities vergroot de mogelijkheden tot verdere uitsplitsingen. Op verzoek voert het COS dit soort nadere analyses graag uit.

1.3 Leeswijzer en gebruikte terminologie

De volgende hoofdstukken gaan in op de eerder genoemde onderwerpen.

Waar in tabellen van dit rapport onderscheid wordt gemaakt naar het onderwijsniveau van jongeren, gaat het om het onderwijs waarmee zij nog *bezig zijn*. In andere rapportages wordt vaak de *hoogst voltooide* opleiding als onderscheidend kenmerk gebruikt, maar onder de jongeren blijkt juist de onderwijssoort *waarmee men bezig is* een goed onderscheidend kenmerk. Immers: zowel een leerling in het VMBO als een leerling in het VWO hebben beiden als hoogst voltooide opleiding het basisonderwijs. Toch zijn er tussen deze twee soms behoorlijke verschillen in besteding van vrije tijd, deelname aan cultuuruitingen, et cetera. Het rijtje met onderwijsniveaus in de tabellen wordt gecompleteerd door de jongeren die als voornaamste bezigheid niet meer naar schoolgaan, maar betaald werk hebben en tenslotte de restcategorie van jongeren die geen van beide doen, aangeduid als “overig”.

Onder ‘jongeren’ wordt in dit onderzoek de groep van 13 tot en met 25 jaar verstaan. Deze groep valt weer uiteen in de jongeren in de leeftijd van het voortgezet onderwijs (13 t/m 17-jarigen, 13-17 jaar), en de groep na het voortgezet onderwijs (van 18 tot en met 25 jaar). Hier en daar wordt gemakshalve gesproken over *ouderen*, waarmee in dit rapport zonder uitzondering wordt bedoeld: niet-jongeren, ofwel: 26-plussers.

Waar mogelijk worden de uitkomsten van 2007 vergeleken met die van 2005. Uiteraard kan worden geconstateerd of iets meer of minder is dan twee jaar eerder, maar de lezer zij gewaarschuwd dat daarmee nog niet gesproken kan worden van een trend.

2 Algemene kenmerken van de Rotterdamse jongeren

2.1 Ruim 100.000 jongeren in Rotterdam

In 2009¹ wonen er in Rotterdam 103.628 jongeren van 13 tot en met 25 jaar. Dit zijn meer mensen dan de complete bevolking van de stad Delft. Anders gezegd: de Rotterdamse jongeren zouden samen alle zitplaatsen kunnen bezetten in de Rotterdamse Kuip *plus* de Amsterdamse Arena.

Het *aandeel* jongeren ligt in Rotterdam al jaren tussen de 17 en 18 procent van de totale bevolking. Het neemt de laatste jaren zéér licht toe.

Als we de afzonderlijke leeftijdsjaren bekijken, blijken er iets meer oudere jongeren te zijn dan jongere jongeren. Dat zal te maken hebben met de aanwezigheid van instellingen voor hoger onderwijs. In dit rapport wordt onderscheid gemaakt in twee leeftijdsgroepen: de 13 tot en met 17-jarigen en de 18 tot en met 25-jarigen. De eerste leeftijdsgroep is globaal genomen de leeftijd van het voortgezet onderwijs en betreft in Rotterdam bijna een op de drie jongeren. De oudere groep betreft ruim tweederde van de Rotterdamse jongeren. Landelijk is dat aandeel wat kleiner. In Rotterdam zal de aanwezigheid van hoger onderwijs bijdragen aan de aanwezigheid van relatief veel “oudere jongeren”.

Tabel 2.1 Aantal en aandeel jongeren in Rotterdam naar leeftijd, 2009

	Rotterdam		Nederland	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
13	6.100	6	193.746	7
14	6.294	6	199.308	8
15	6.348	6	199.068	8
16	6.594	6	201.494	8
17	6.830	7	204.621	8
subtotaal 13 t/m 17	32.166	31	998.237	38
18	7.448	7	205.908	8
19	7.879	8	199.436	8
20	8.453	8	198.920	8
21	9.006	9	201.112	8
22	9.345	9	201.497	8
23	9.634	9	198.198	8
24	9.783	9	197.132	8
25	9.914	10	193.216	7
subtotaal 18 t/m 25 jaar	71.462	69	1.595.419	62
Eindtotaal	103.628	100	2.593.656	100

¹ De meest recente gegevens worden gepresenteerd. Bij de bevolkingscijfers is de meest recente peildatum 1 januari 2009, bij andere gegevens is dat een minder recente datum. Bij de uitkomsten van de VTO die in dit rapport staan is dat najaar 2007. Alle verschillende gegevens op exact dezelfde peildatum krijgen is onmogelijk. Omdat deze gegevens van jaar tot jaar weinig verschillen, is gekozen om steeds het meest recente jaar te kiezen.

2.2 Demografische kenmerken: etniciteit

Ruim meer dan de helft van de Rotterdamse jongeren (58%) is van *allochtone* afkomst. Ongeveer de helft (49%) van de jongeren is van *niet-westerse* afkomst. Onder de jongste groep ligt dat aandeel wat hoger, onder de "oudere jongeren" wat lager. Onder de niet-jongeren (de 26-plussers) ligt het aandeel niet-westersen met 30% een stuk lager dan onder de jongeren.

Tabel 2.2 Aandeel Rotterdamse jongeren (en niet-jongeren) uitgesplitst naar leeftijd en etniciteit, in procenten, 2009

	0 t/m 12 jaar	13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal jongeren	26-plussers
Surinamers+Antillianen	15	17	17	17	11
Turken	13	13	9	10	8
Marokkanen	12	11	7	9	6
Overge niet-westersen	13	13	13	13	5
<i>Subtotaal niet-westersen</i>	53	55	46	49	30
Westerse allochtonen	8	7	10	9	11
Autochtonen	39	38	43	42	59
<i>Subtotaal westersen</i>	47	45	54	51	70
Alle jongeren	100	100	100	100	100

2.3 Demografische kenmerken: positie in huishouden

Bijna alle 13 t/m 17-jarigen zijn thuiswonend. Onder de 18 t/m 25-jarigen is te zien dat het aandeel thuiswonenden met de jaren snel afneemt en het aandeel alleenstaanden, (echt)paren zonder kinderen en (echt)paren met kinderen toeneemt. Van de 25-jarige jongeren in Rotterdam woont nog 15% bij de ouders. Studenten die in een studentenhuis wonen, kunnen ofwel als 'alleenstaand' staan geregistreerd, ofwel in de categorie 'overig' vallen.

Tabel 2.3 Aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en positie in huishouden, in procenten, 2009

	Woont bij ouder(s)	Alleenstaand	Woont met partner zonder kind(eren)	Woont met kind(eren) en evt partner	Overig	Eindtotaal
13	97	1	0	0	2	100
14	97	1	0	0	2	100
15	96	1	0	0	3	100
16	96	2	0	0	1	100
17	94	3	1	0	2	100
<i>subtotaal 13 t/m 17 jaar</i>	96	2	0	0	2	100

Tabel 2.3 Aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en positie in huishouden, in procenten, 2009 - vervolg

	Woont bij		Woont met	Woont met	Overig	Eindtotaal
	ouder(s)	Alleenstaand	partner zonder kind(eren)	kind(eren) en evt partner		
18	75	13	4	1	7	100
19	59	22	8	2	9	100
20	48	26	13	3	11	100
21	40	30	16	4	10	100
22	33	30	20	6	11	100
23	26	31	24	10	9	100
24	20	33	26	12	9	100
25	15	34	27	16	8	100
subtotaal 18 t/m 25 jaar	38	28	18	7	9	100
Totaal	56	20	12	5	7	100

2.4 Demografische kenmerken per deelgemeente

In deze paragraaf worden enkele cijfers gepresenteerd per deelgemeente. De deelgemeenten worden gegroepeerd naar stadsdeel. Stadscentrum, Delfshaven, Noord en Kralingen-Crooswijk vormen het stadsdeel "Noordoever binnen de Ring". Overschie, Hillegersberg-Schiebroek, Prins Alexander en Hoek van Holland vormen samen "Noordoever buiten de Ring". Feijenoord, IJsselmonde, Charlois, Pernis en Hoogvliet vormen het stadsdeel "Zuidoever".

In het Stadscentrum, Delfshaven en Kralingen-Crooswijk bestaat 20% of meer van de inwoners uit jongeren. Hillegersberg-Schiebroek telt relatief het minste aantal jongeren. In alle deelgemeenten is het aandeel 18 t/m 25-jarigen groter dan het aandeel 13 t/m 17-jarigen. Hillegersberg-Schiebroek en Hoek van Holland tellen in vergelijking met de andere deelgemeenten relatief de meeste 'jongeren'. Met name in Hoek van Holland is het aandeel thuiswonende jongeren dan ook relatief hoog. Het Stadscentrum laat juist het tegenovergestelde zien. Daar wonen naar verhouding veel 'oudere jongeren' en is slechts een klein aandeel nog thuiswonend.

Tabel 2.4 Aantal en aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en deelgemeente, 2009

	Totale bevolking	Aantal jongeren	Percentage jongeren	Percentage binnen de 13 t/m 25 jarigen			woont bij ouder(s) thuis
				13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	totaal	
Stadscentrum	30.543	5.995	20	14	86	100	27
Delfshaven	71.201	15.683	22	28	72	100	48
Noord	49.794	9.389	19	23	77	100	42
Kralingen-Crooswijk	49.289	10.559	21	21	79	100	40
Overschie	15.896	2.388	15	34	66	100	67
Hillegersberg-Schiebroek	41.390	5.140	12	43	57	100	72
Prins Alexander	90.312	12.988	14	40	60	100	74
Hoek van Holland	9.435	1.324	14	43	57	100	85

Tabel 2.4 Aantal en aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en deelgemeente, 2009 - vervolg

	Totale bevolking	Aantal jongeren	Percentage jongeren	Percentage binnen de 13 t/m 25 jarigen			
				13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	totaal	woont bij ouder(s) thuis
Feijenoord	68.478	12.672	19	35	65	100	61
IJsselmonde	57.941	9.600	17	36	64	100	67
Charlois	62.925	11.499	18	28	72	100	48
Pernis	4.810	692	14	38	62	100	75
Hoogvliet	34.904	5.660	16	41	59	100	79
Haven- en industriegebieden*	243	39	16				
Rotterdam totaal	587.161	103.628	18	31	69	100	56

*) Haven- en industriegebieden worden in de overige tabellen buiten beschouwing gelaten

Zoals uit bovenstaande gegevens al te verwachten viel, wonen er op de Noordoever binnen de ring² absoluut en relatief de meeste jongeren, waarvan in vergelijking met de andere twee stadsdelen het grootste aandeel tussen de 18 en 25 jaar is en het kleinste aandeel bij de ouders woont. De volgende tabel illustreert dat.

Tabel 2.5 Aantal en aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en stadsdeel, 2009

	Totale bevolking	Jongeren	Percentage jongeren	Percentage binnen de 13 t/m 25 jarigen			
				13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal	woont bij ouder(s) thuis
Noordoever binnen ring	200.827	41.626	21	23	77	100	41
Noordoever buiten ring	157.033	21.840	14	40	60	100	73
Zuidoever	229.058	40.123	18	34	66	100	61
Rotterdam totaal	587.161	103.628	18	31	69	100	56

In deelgemeente Feijenoord en Delfshaven is ruim tweederde van de jongeren van niet-westerse afkomst (zie tabel 2.6). Een relatief groot deel van hen is van Turkse of Marokkaanse afkomst. In deelgemeenten IJsselmonde en Charlois is juist het aandeel Surinamers en Antillianen relatief hoog. In Hillegersberg-Schiebroek en Pernis komt het aandeel niet-westerse jongeren niet hoger dan een kwart en in Hoek van Holland zijn de niet-westerse jongeren bijna uitzonderlijk.

² Noordoever binnen de ring: Stadscentrum, Delfshaven, Noord en Kralingen-Crooswijk

Noordoever buiten de ring: Overschie, Hillegersberg-Schiebroek, Prins Alexander en Hoek van Holland

Zuidoever: Feijenoord, IJsselmonde, Charlois, Pernis, Hoogvliet

Tabel 2.6 Aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar etniciteit en deelgemeente, 2009

	niet-westers westers		Niet-westers, uitgesplitst naar etnische groepen				Westers, idem	
			Surinamers +Antillianen	Turken	Marokkanen	Overig niet-west.	westerse allochtonen	Autochtonen
Stadscentrum	42	58	13	7	6	16	13	44
Delfshaven	67	33	18	17	14	18	9	24
Noord	49	51	13	12	12	12	10	41
Kralingen-Croosw.	42	58	11	7	11	13	13	45
Overschie	39	61	12	7	10	10	8	53
Hillegersberg-Sch.	26	74	8	3	5	9	10	64
Prins Alexander	30	70	15	3	2	9	9	61
Hoek van Holland	6	94	2	1	0	3	7	87
Feijenoord	71	29	19	24	13	15	6	23
IJsselmonde	49	51	25	7	4	13	7	44
Charlois	59	41	24	12	8	16	9	32
Pernis	14	86	8	2	2	3	6	80
Hoogvliet	36	64	22	4	2	9	8	57
Rotterdam totaal	49	51	17	10	9	13	9	42

Bijna driekwart van de jongeren die op de Noordoever buiten de ring woont, is van westerse afkomst. Een duidelijk verschil met de Noordoever binnen de ring en de Zuidoever is dat het aandeel niet-westerse jongeren daar juist in de meerderheid is, al is dat geen grote meerderheid.

Tabel 2.7 Aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar etniciteit en stadsdeel, 2009

	niet-westers westers		Niet-westers, uitgesplitst naar etnische groepen				Westers, idem	
			Surinamers +Antillianen	Turken	Marokkanen	Overig niet-westers	westerse allochtonen	Autochtonen
Noord binnen ring	53	47	14	12	12	15	11	36
Noord buiten ring	28	72	12	3	4	9	9	63
Zuidoever	56	44	22	13	8	14	8	36
Rotterdam totaal	49	51	17	10	9	13	9	42

2.5 Sociaaleconomische kenmerken: opleiding en inkomen

In deze paragraaf worden het opleidingsniveau en het inkomensniveau van de Rotterdamse jongeren kort besproken. Deze gegevens zijn niet beschikbaar op deelgemeenteniveau. Steeds wordt het meest recente beschikbare peiljaar gehanteerd. Wanneer in dit rapport wordt gesproken over opleidingsniveau van de jongeren, wordt daarmee steeds bedoeld: het opleidingsniveau waarmee de jongeren bezig is. De volgende tabel toont – bij wijze van achtergrondinformatie – op welke schooltypen de Rotterdamse jongeren deelnemen aan het onderwijs. Het meest recente beschikbare jaar is het studiejaar 2007/2008.

Van de Jongste groep Rotterdamse jongeren (13 t/m 17 jaar) zit een paar procent nog in het basisonderwijs of op het speciaal onderwijs. Ruim een kwart zit in een brugklas (eerste twee leerjaren) van het voortgezet onderwijs. Vergeleken met landelijk gaan er iets meer Rotterdamse jongeren naar het VMBO en iets minder naar HAVO of VWO. Zowel in Rotterdam als in het hele land is ongeveer vijf procent van de jongste groep niet op een school ingeschreven.³

De oudere jongeren (18 t/m 25 jaar) in Rotterdam verschillen nauwelijks van die in Nederland, als het gaat om deelname aan het onderwijs. De helft zit op school, een vijfde op een MBO, 28% op het HBO of WO en een enkeling nog op de HAVO of het VWO. Hoeveel jongeren (al dan niet schoolgaand) een (bij)baan hebben komt later in deze paragraaf nog aan bod.

Het feit dat Rotterdam relatief veel "oudere jongeren" heeft, maakt dat er wat verschillen tussen Rotterdam en Nederland te zien zijn voor de totale groep jongeren. Zo bestaan de Rotterdamse jongeren uit relatief weinig brugklassers en relatief veel HBO/WO-studenten.

Tabel 2.8 Jongeren in Rotterdam en Nederland naar onderwijsniveau waaraan zij deelnemen, in procenten, studiejaar 2007/2008

	Rotterdam			Nederland		
	13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal	13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal
Basis- en speciaal onderwijs	4	0	2	3	0	1
VO leerjaren 1 en 2	28	0	9	28	0	11
VMBO (v.a. jaar 3)	24	0	8	21	0	8
HAVO/VWO (v.a. jaar 3)	21	1	8	28	2	12
MBO	15	20	18	13	20	17
HBO/WO	1	28	20	1	29	18
Niet schoolgaand	6	50	36	5	49	32
Totaal	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS, bewerking COS

De volgende gegevens – over inkomens – zijn afkomstig uit het Regionaal InkomensOnderzoek (RIO) over het jaar 2006. Dit zijn de meest recente gegevens die beschikbaar zijn.

Onderstaande tabel laat zien hoeveel jongeren een eigen inkomen hebben, hoe hoog dat inkomen is (in euro's op jaarbasis) en hoe hoog het inkomen is van het huishouden waar zij toe behoren. Interessant is de vergelijking tussen de jongeren in Rotterdam en de jongeren in heel Nederland. Ruim een kwart van de 13-17-jarigen in Rotterdam heeft een eigen inkomen, van gemiddeld € 1.200,= op jaarbasis, dat is dus ongeveer honderd euro per maand. Wanneer ook de jongeren *zonder* eigen inkomen worden meegeteld, betekent dat een gemiddelde van ruim 300 euro per jaar (25 per maand) aan *eigen* inkomen per Rotterdamse 13-17-jarige.

De *hoogte* van het gemiddelde eigen inkomen is voor de Rotterdamse jongeren nauwelijks lager dan voor de Nederlandse jongeren, maar het *aandeel* jongeren met een eigen inkomen is

³ Vaak zal daarbij sprake zijn van bijzondere omstandigheden, maar het kan ook zijn dat sommige administraties niet 100% volledig zijn. Als bijzondere omstandigheden samengaan met het wonen in een instelling (zoals een gezondheidsinstelling of gevangenis) dan zijn deze jongeren niet meegenomen in de VTO-steekproef.

in Rotterdam duidelijk lager dan in Nederland. Dat geldt vooral voor de “jongere jongeren”, de 13-17-jarigen. Al met al hebben vooral de “jongere jongeren” in heel Rotterdam dus minder te besteden dan hun leeftijdsgenoten in Nederland.

Het subtotaal van alle jongeren (13 t/m 25 jaar) laat zien dat het gemiddelde eigen inkomen van Rotterdamse jongeren hoger is dan dat in heel Nederland. Dit wordt geheel veroorzaakt door het feit dat er in Rotterdam relatief veel “oudere jongeren” zijn, die nu eenmaal substantieel meer eigen inkomen hebben dan de jongeren onder de 18 jaar. Het is dus beter om vooral die beide leeftijdsgroepen (onder de 18 en vanaf jaar) afzonderlijk te bekijken.

Overigens is in dat tot nu toe besproken *eigen inkomen* niet meegeteld hoeveel zakgeld en dergelijke de jongeren te besteden hebben. Jongeren – met name de jongste groep – zijn immers voor een groot deel afhankelijk van het inkomen van andere leden van hun huishouden, vaak natuurlijk hun ouders/verzorgers. Daarom is in de tabel ook weergegeven hoe hoog de inkomens zijn van *huishoudens* waartoe deze jongeren behoren. Over het geheel genomen geldt dat de inkomens in Rotterdam lager zijn dan in de rest van het land. Zowel voor Rotterdam als voor Nederland geldt dat huishoudens met een of meer 13-17-jarigen een wat hoger huishoudensinkomen hebben dan huishoudens zonder deze “tienaers”. Wellicht dat de “kinderkorting” dat voor een deel verklaart.

Tabel 2.9 Inkomenssituatie van jongeren en niet-jongeren in Rotterdam en Nederland, 2006, percentage met eigen inkomen, gemiddeld eigen inkomen en gemiddeld huishoudensinkomen

	Rotterdam			Nederland		
	% met eigen inkomen	gemiddeld eigen inkomen	gemiddeld huishoudensinkomen	% met eigen inkomen	gemiddeld eigen inkomen	gemiddeld huishoudensinkomen
13 t/m 17 jaar	26%	€ 1.200	€ 34.600	36%	€ 1.300	€ 41.700
18 t/m 25 jaar	93%	€ 9.200	€ 26.700	96%	€ 9.300	€ 35.100
subtotaal 13 t/m 25 jaar	70%	€ 6.100	€ 29.300	72%	€ 5.600	€ 37.700
Ouder (= 26-plus)	92%	€ 18.400	€ 30.200	92%	€ 19.500	€ 34.500
Totaal (= 13-plus)	88%	€ 16.700	€ 30.000	88%	€ 17.700	€ 35.100

Bron: CBS, Regionaal InkomensOnderzoek 2006, bewerking COS.

Gemiddelde inkomens afgerond op *honderdtallen*, berekend over personen of huishoudens die een inkomen hebben.

De volgende tabel laat zien welk aandeel van de jongeren een eigen inkomen heeft uit studiefinanciering of betaald werk. Bijna een kwart van de Rotterdamse 13-17-jarigen heeft een eigen inkomen uit werk, maar in Nederland ligt dat tien procentpunten hoger (op ongeveer een derde van deze tieners). Van de Rotterdamse “oudere jongeren” heeft 34% het voornaamste inkomen uit betaald werk, maar in heel Nederland is dat weer een stuk hoger: 43%. In Rotterdam is het aandeel jongeren dat voornamelijk leeft van studiefinanciering wat hoger dan in de rest van het land. Dat is uiteraard niet verbazend voor een grote stad met instellingen voor hoger onderwijs. Voor ruim de helft van de Rotterdamse 18-25-jarigen is studiefinanciering de voornaamste inkomstenbron.

Tabel 2.10 Voornaamste bron van het eigen inkomen van jongeren en niet-jongeren in Rotterdam en Nederland, 2006, in procenten

	Rotterdam				Nederland			
	Studie- finan- ciering	Betaald werk	Overig of geen eigen inkomen	Totaal	Studie- finan- ciering	Betaald werk	Overig of geen eigen inkomen	Totaal
13 t/m 17 jaar	1	24	76	100	1	34	65	100
18 t/m 25 jaar	51	35	14	100	48	43	9	100
subtotaal 13 t/m 25	34	31	35	100	29	40	31	100
26-plussers	1	52	47	100	0	58	41	100
Totaal (13-plussers)	8	48	45	100	6	55	40	100

Bron: CBS, Regionaal InkomensOnderzoek 2006, bewerking COS.

3 Tijdsbesteding en bezigheden algemeen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de tijdsbesteding van Rotterdamse jongeren, vergeleken met de rest van de Rotterdammers. Allereerst wordt het tijdsbeslag van “verplichte” bezigheden en van vrije tijd besproken. Vervolgens komen aan bod: hobby’s, het al dan niet beschikken over diverse recreatiegoederen en de vraag in wiens gezelschap vrije tijd wordt doorgebracht.

3.1 Verplichte bezigheden en vrije tijd

De Rotterdammer heeft gemiddeld genomen 21 uur vrije tijd per week, dus drie uur per dag. Een nagenoeg gelijk aantal uren besteedt de Rotterdammer gemiddeld aan betaald werk. Daarnaast gaat er gemiddeld per week zes uur in studie zitten en twaalf uur in huishoudelijk werk en verzorging. Logischerwijs besteden jongeren relatief veel uren aan school of studie en relatief weinig uren aan betaald werk en huishoudelijk werk of de verzorging van huisgenoten. Het aantal vrije uren is voor de jongeren en de ouderen nagenoeg gelijk (gemiddeld 3 uur per dag). Het gaat hier overigens om een zeer subjectief gegeven: de respondent maakte zelf een inschatting van het aantal uren en bovendien: welke tijd men als “echte vrije tijd” beschouwt, is uiteraard een persoonlijke zaak.

Tabel 3.1 Gemiddelde tijdsbesteding in uren per week aan verplichte zaken en vrije tijd door Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers

	Betaald werk	Studie, cursus, opleiding	Huishoudelijk werk, verzorging	'echte' vrije tijd
13 t/m 25	13	21	6	22
26 en ouder	24	2	14	21
Alle leeftijden	22	6	12	21

Onder de jongeren kan onderscheid worden gemaakt naar verdere achtergrondkenmerken. Tabel 3.2 laat zien dat het met name de oudere jongeren, mannen, westerse Rotterdammers en huishoudens met een hoger inkomen zijn die relatief veel tijd aan *betaald werk* besteden. 13 t/m 17-jarigen, bewoners van de Noordoever binnen de ring en de huishoudens die van een sociaal minimum inkomen moeten rondkomen besteden relatief meer uren aan de *studie*. In het huishouden zijn de oudere jongeren en vrouwen iets vaker actief. Degenen die relatief veel vrije tijd hebben zijn de 13 t/m 17-jarigen, mannen, westerse Rotterdammers, VMBO-, HAVO- en VWO-leerlingen, jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen en de huishoudens met minimaal een modaal inkomen.

Overigens blijkt uit een nadere analyse van de niet-westerse jongeren dat Marokkaanse jongeren relatief weinig tijd besteden aan betaald werk (7 uur versus 10 uur gemiddeld per week) en huishoudelijk werk (5 uur versus 7 uur gemiddeld per week). De tijdsbesteding van overige niet-westerse jongeren is onderling vergelijkbaar.

Ten opzichte van 2005 lijken de jongeren iets meer vrije tijd te hebben.

Tabel 3.2 Gemiddelde tijdsbesteding in uren per week aan verplichte zaken en vrije tijd door Rotterdamse jongeren naar diverse kenmerken

	Betaald werk	Studie, cursus, opleiding	Huishoudelijk werk, verzorging	'echte' vrije tijd
13 t/m 17	4	29	4	24
18 t/m 25	19	17	7	20
Man	15	21	5	24
Vrouw	12	22	7	20
Westers	15	21	5	24
Niet-westers	10	22	7	18
VMBO of lager	3	30	5	24
MBO	6	29	6	21
HAVO, VWO	3	32	3	24
HBO, WO	10	30	6	18
Betaald werk	35	1	6	22
Overig	1	9	12	21
Noordoever binnen ring	13	23	6	20
Noordoever buiten ring	13	21	5	24
Zuidoever	14	20	6	22
Sociale minima	9	24	8	19
Minimum tot modaal	15	19	6	22
Modaal tot 2x modaal	16	21	6	23
Meer dan 2x modaal	17	20	4	25
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	13	21	6	22
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	14	20	6	20

De meeste jongeren vinden dat zij er wat betreft vrije tijd in vergelijking met vijf jaar geleden op achteruitgegaan zijn (zie tabel 3.3). Voor de Rotterdamse 26-plussers geldt dat een stuk minder.

Tabel 3.3 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat meer, even veel en minder vrije tijd zegt te hebben dan vijf jaar geleden

	Meer	Even veel	Minder	Totaal
13 t/m 25	10	15	74	100
26 en ouder	25	33	42	100
Alle leeftijden	22	30	48	100

Binnen de groep jongeren is een aantal verschillen te zien. Zo blijkt dat het vaker de 13 t/m 17-jarigen, vrouwen, westerse jongeren, HAVO-/VWO-leerlingen of werkenden zijn die minder vrije tijd ervaren dan vijf jaar geleden. Daarnaast vinden jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen en jongeren met een hoger huishoudinkomen dat zij minder vrije tijd hebben.

Uit een verdere uitsplitsing van de antwoorden van niet-westerse jongeren blijkt dat Surinaamse en Antilliaanse jongeren relatief vaak minder vrije tijd ervaren (83% versus 72% voor de totale niet-westerse groep jongeren). Marokkaanse jongeren en in iets mindere mate Turkse jongeren zijn vaker van mening dat zij evenveel of meer vrije tijd hebben dan vijf jaar geleden.

Tabel 3.4 Percentage Rotterdamse jongeren dat meer, even veel en minder vrije tijd zegt te hebben dan vijf jaar geleden, naar diverse kenmerken

	Meer	Even veel	Minder	Totaal
13 t/m 17	7	14	79	100
18 t/m 25	12	16	72	100
Man	11	17	72	100
Vrouw	9	14	76	100
Westers	9	14	77	100
Niet-westers	12	17	72	100
VMBO of lager	7	24	69	100
MBO	11	18	70	100
HAVO, VWO	5	4	91	100
HBO, WO	10	19	71	100
Betaald werk	10	13	78	100
Overig	28	17	55	100
Noordoever binnen ring	11	16	73	100
Noordoever buiten ring	13	11	77	100
Zuidoever	9	17	75	100
Sociale minima	10	20	69	100
Minimum tot modaal	9	17	74	100
Modaal tot 2x modaal	11	12	77	100
Meer dan 2x modaal	10	11	79	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	10	15	74	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	13	13	74	100

3.2 Hobby's

In tabel 3.5 is te zien dat de hobby's van oudere en jongere Rotterdammers niet altijd met elkaar overeenkomen. De tabel vermeldt het percentage onder de jongere en de oudere Rotterdammers dat wel eens tijd besteedt aan de genoemde hobby's.

Computeren is een activiteit waar het grootste aandeel Rotterdammers wel eens tijd aan besteedt. Daarnaast wordt er door de meerderheid van de Rotterdammers wel eens tijd besteed aan verzorgende hobby's. De ouderen houden zich vaker dan jongeren bezig met verzorgende hobby's. Het aandeel computeraars is onder de jongeren juist weer groter. Datzelfde geldt overigens voor creatieve en sportieve activiteiten.

Het gemiddelde aantal uren dat men per week aan hobby's besteedt (niet te zien in de tabel) verschilt vooral op het gebied van computeren. Jongeren geven aan hier gemiddeld tien uur per week mee bezig te zijn, onder de ouderen is dit 6 uur.

Tabel 3.5 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat wel eens tijd besteedt aan genoemde hobby's*

	Verzorgende hobby's : klussen in en aan huis, tuinieren, verzorgen van planten en dieren	Huiselijke hobby's en gezelschapsspelen als puzzelen, spelletjes doen, kaarten, verzamelen	Computeren (niet voor het werk)	Handvaardigheid als knutselen, kleeding maken, breien, handwerken, modelbouw	Creatieve en kunstzinnige activiteiten als tekenen, schilderen, zingen, muziekinstrument bespelen, dans/ballet, toneelspelen	Activiteiten rondom huis zoals hond uitlaten, ommetje maken, met de kinderen spelen, rondhangen bij huis	Sportieve activiteiten thuis zoals fitness, gymnastiek	Vissen
13 t/m 25	50	54	88	19	37	52	44	4
26 en ouder	71	49	70	20	19	50	28	3
Alle leeftijden	67	50	73	20	23	51	31	4

De verschillen tussen de jongeren onderling zijn te zien in tabel 3.6, waar het opnieuw gaat om het percentage dat wel eens tijd besteedt aan genoemde hobby's.

De 13 t/m 17-jarigen doen meer dan de jongeren van 18 jaar en ouder aan handvaardigheid, creatieve en kunstzinnige activiteiten, activiteiten rondom het huis, sportieve activiteiten en vissen. Aan verzorgende hobby's zoals klussen of de zorg voor tuin, planten of dieren doen de jongeren van 18 jaar en ouder juist meer dan de 13 t/m 17-jarigen.

Jongens doen vaker dan meisjes aan sport en vissen. Meisjes doen daarentegen weer vaker aan verzorgende hobby's, handvaardigheid, creatieve activiteiten en activiteiten rondom het huis.

De westerse jongeren doen meer aan verzorgende hobby's en computeren dan de jongeren met een niet-westerse achtergrond. De andere hobby's worden door westerse en niet-westerse jongeren in ongeveer gelijke mate beoefend.

Wanneer een uitsplitsing van de niet-westerse jongeren wordt gemaakt (niet in tabel te zien), blijkt dat Surinaamse/Antilliaanse jongeren zich relatief vaak bezighouden met computeren, creatieve en kunstzinnige activiteiten en activiteiten rondom huis. Turkse jongeren zijn juist relatief vaak bezig met verzorgende en huiselijke hobby's en handvaardigheid. Ondanks dat Marokkaanse jongeren over de meeste vrije tijd beschikken, lijken zij het minst actief van de niet-westerse jongeren. Zij houden zich relatief minder vaak bezig met verzorgende hobby's, computeren, handvaardigheid en creatieve en kunstzinnige activiteiten.

De jongeren op het VMBO of lager doen relatief weinig aan sport, maar relatief veel aan huiselijke hobby's. MBO-ers zijn relatief vaak handvaardig bezig. HAVO/VWO-ers zijn in vergelijking met andere jongeren op veel vlakken actief. Zij houden zich relatief veel bezig met computeren, handvaardigheid, creatieve en kunstzinnige activiteiten, activiteiten rondom huis en sport. Studenten in het hoger onderwijs doen relatief veel aan verzorgende hobby's, huiselijke hobby's, computeren en creatieve en kunstzinnige activiteiten. Jongeren die als voornaamste bezigheid een betaalde baan hebben, doen wat meer dan andere jongeren aan verzorgende hobby's en minder aan overige hobby's. De jongeren die geen baan hebben en niet studeren doen relatief weinig aan computeren, creatieve en kunstzinnige activiteiten en sport en doen iets meer dan andere jongeren aan handvaardigheid en activiteiten rondom huis.

Jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen, doen in vergelijking met de andere jongeren iets vaker aan sport. Buiten de ring zijn jongeren vaker actief in computeren, creatieve en kunstzinnige activiteiten, activiteiten rondom huis en vissen. Jongeren die op de Zuidoever wonen, houden zich relatief weinig bezig met creatieve en kunstzinnige activiteiten en sport.

Jongeren met een laag huishoudinkomen (sociale minima) doen iets vaker aan handvaardigheid dan andere jongeren, maar zijn minder actief op het gebied van sport. Jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een minimaal tot modaal inkomen doen relatief weinig aan huiselijke hobby's, handvaardigheid en creatieve en kunstzinnige activiteiten. Jongeren met een hoger inkomen (modaal tot 2x modaal) houden zich in vergelijking met andere jongeren iets vaker bezig met verzorgende hobby's, huiselijke hobby's, activiteiten rondom huis en sport. Tot slot zijn het de jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoog (meer dan 2x modaal) inkomen die relatief vaak aan huiselijke hobby's, handvaardigheid, creatieve en kunstzinnige activiteiten, activiteiten rondom huis en sport doen.

Ten opzichte van 2005 doen zich weinig verschillen voor. Wel wordt er in 2007 iets minder aan activiteiten rondom huis gedaan.

Tabel 3.6 *Percentage Rotterdamse jongeren dat wel eens tijd besteedt aan genoemde hobby's, naar diverse kenmerken*

	Verzorgende hobby's : klussen in en aan huis, tuinieren, verzorgen van planten en dieren	Huiselijke hobby's en gezelschapsspelen als puzzelen, spelletjes doen, kaarten, verzamelen	Computeren (niet voor het werk)	Handvaardigheid als knutselen, kleding maken, breien, handwerken, modelbouw	Creatieve en kunstzinnige activiteiten als tekenen, schilderen, zingen, muziekinstrument bespelen, dans/ballet, toneel-spelen	Activiteiten rondom huis zoals hond uitlaten, ommeije maken, met de kinderen spelen, rondhangen bij huis	Sportieve activiteiten thuis zoals fitness, gymnastiek	Vissen
13 t/m 17	47	55	90	23	46	55	47	7
18 t/m 25	51	54	88	17	33	50	42	3
Man	43	54	87	11	29	48	48	9
Vrouw	55	54	90	25	43	55	41	1
Westers	56	54	91	18	39	53	42	5
Niet-westers	41	54	85	21	35	50	45	4
VMBO of lager	48	59	93	19	41	56	41	9
MBO	48	52	86	23	37	51	47	5
HAVO, VWO	40	56	92	29	58	58	62	6
HBO, WO	54	58	94	16	40	51	43	2
Betaald werk	54	49	83	10	24	45	34	2
Overig	52	51	78	26	22	61	34	5
Noordoever binnen ring	49	55	87	20	39	50	47	3
Noordoever buiten ring	52	51	92	20	41	59	43	7
Zuidoever	49	55	88	18	34	50	41	5
Sociale minima	51	53	88	21	37	50	38	4
Minimum tot modaal	49	50	90	16	33	48	44	5
Modaal tot 2x modaal	53	59	90	19	38	55	49	5
Meer dan 2x modaal	49	60	89	23	46	60	47	4
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	50	54	88	19	37	52	44	4
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	51	52	86	17	35	56	45	3

Het lezen van boeken *voor het plezier* is iets dat een derde van de Rotterdammers nooit of hooguit eens per jaar doet. Onder de Rotterdamse jongeren is dit aandeel hoger dan onder de oudere Rotterdammers. Ouderen lezen aanzienlijk vaker een boek voor het plezier dan jongeren.

Tabel 3.7 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat wel eens boeken leest voor het plezier

	Regelmatig (≥ 10 per jaar)	af en toe (2-10 per jaar)	(vrijwel) nooit (0 -1 per jaar)	totaal
13 t/m 25	24	40	36	100
26 en ouder	33	34	32	100
Alle leeftijden	32	35	33	100

Tussen jongeren onderling zijn ook verschillen te zien in leesgedrag. Zo lezen meisjes, westerse jongeren en jongeren die een hoger niveau onderwijs volgen meer dan andere jongeren. Onder de Marokkaanse jongeren is het aandeel regelmatige lezers overigens het hoogst. Onder Surinamers en Antillianen is het aandeel het laagst. Ten opzichte van 2005 lezen de jongeren iets vaker voor het plezier.

Tabel 3.8 Percentage Rotterdamse jongeren dat wel eens boeken leest voor het plezier, naar diverse kenmerken

	Regelmatig (≥ 10 per jaar)	af en toe (2-10 per jaar)	(vrijwel) nooit (0 -1 per jaar)	totaal
13 t/m 17	28	38	34	100
18 t/m 25	22	41	37	100
Man	12	37	51	100
Vrouw	32	42	26	100
Westers	26	42	32	100
Niet-westers	22	38	41	100
VMBO of lager	27	35	38	100
MBO	18	38	45	100
HAVO, VWO	36	44	20	100
HBO, WO	28	46	26	100
Betaald werk	19	36	44	100
Overig	15	40	45	100
Noordoever binnen ring	26	39	34	100
Noordoever buiten ring	25	38	37	100
Zuidoever	22	41	37	100
Sociale minima	28	38	34	100
Minimum tot modaal	23	38	39	100
Modaal tot 2x modaal	25	36	40	100
Meer dan 2x modaal	22	50	28	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	25	40	36	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	23	39	38	100

3.3 Beschikken over recreatiegoederen

De mate waarin jongeren en ouderen beschikken over verschillende “recreatiegoederen” wordt weergegeven in de volgende tabel.

Tabel 3.9 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat beschikt over de volgende recreatiegoederen*

	racefiets, mountainbike	volkstuin	stacaravan, 2 ^e huis, vakantiehuisje	tent	rijdende caravan, camper	(motor)boot, zeilboot	schotelantenne	spelcomputer	PC/laptop/ notebook
13 t/m 25	24	2	3	20	2	3	13	45	85
26 en ouder	18	3	6	15	4	3	10	18	74
Alle leeftijden	19	3	5	16	4	3	10	23	76

Jongeren hebben meer dan ouderen de beschikking over een racefiets of mountainbike en een tent en veel meer dan ouderen de beschikking over een spelcomputer of een pc of laptop/notebook. Ouderen beschikken daarentegen vaker over een stacaravan een tweede huis of vakantiewoning. In tabel 3.10 worden de jongeren onderling vergeleken.

Tabel 3.10 *Percentage Rotterdamse jongeren dat beschikt over de volgende recreatiegoederen, naar diverse kenmerken*

	racefiets, mountainbike	volkstuin	stacaravan, 2 ^e huis, vakantiehuisje	tent	rijdende caravan, camper	(motor)boot, zeilboot	schotelantenne	spelcomputer	PC/laptop/ notebook
13 t/m 17	28	2	4	19	3	2	13	53	87
18 t/m 25	22	1	3	20	1	3	13	41	84
Man	38	2	4	22	2	3	14	63	85
Vrouw	15	1	3	18	1	3	12	33	85
Westers	23	1	6	31	3	5	4	48	90
Niet-westers	26	2	1	5	0	0	25	42	79
VMBO of lager	31	1	3	18	1	2	19	52	87
MBO	29	1	4	12	1	3	17	43	80
HAVO, VWO	25	1	5	32	5	3	8	58	93
HBO, WO	21	3	5	30	2	5	10	36	93
Betaald werk	20	1	2	15	1	2	10	48	83
Overig	19	1	0	6	0	0	24	30	63

Tabel 3.10 Percentage Rotterdamse jongeren dat beschikt over de volgende recreatiegoederen, naar diverse kenmerken - vervolg

	racefiets, mountainbike	volkstuin	stacaravan, 2e huis, vakantiehuisje	tent	rijdende caravan, camper	(motor)boot, zeilboot	schotelantenne	spelcomputer	PC/laptop/ notebook
Noordoever binnen ring	25	1	2	19	1	3	17	40	85
Noordoever buiten ring	24	3	6	28	3	3	5	54	89
Zuidoever	23	1	4	16	2	3	13	47	83
Sociale minima	22	1	2	11	0	1	15	35	79
Minimum tot modaal	26	1	1	18	0	3	16	45	84
Modaal tot 2x modaal	26	2	4	26	2	2	15	54	93
Meer dan 2x modaal	20	4	8	26	4	6	7	52	92
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	24	2	3	20	2	3	13	45	85
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	28	1	3	17	1	2	9	42	81

13 t/m 17-jarigen en jongens beschikken aanzienlijk vaker dan oudere jongeren en meisjes over een racefiets of mountainbike en een spelcomputer.

Wat betreft opleiding is het opvallend dat hoe hoger het niveau van onderwijs is, jongeren minder vaak beschikken over een mountainbike of racefiets. Ook hebben jongeren met een hogere opleiding relatief vaak de beschikking over een tent en/of een computer. Jongeren met een lagere opleiding en jongeren die niet naar school gaan en geen betaald werk hebben, geven relatief vaak aan een schotelantenne te hebben.

De verschillen tussen westerse en niet-westerse jongeren hebben waarschijnlijk grotendeels te maken met cultuurverschillen. Zo beschikken niet-westerse jongeren niet of nauwelijks over een stacaravan, camper, tent of (zeil)boot en juist wel over schotelantennes (Turken en Marokkanen). Westerse jongeren (en Surinamers en Antillianen) beschikken vaker over een spelcomputer, maar vooral over een personal computer. Dit laatste heeft waarschijnlijk meer te maken met het verschil in inkomen dan met het verschil in cultuur.

Jongeren die op de Noordoever binnen de ring en op de Zuidoever wonen, beschikken aanzienlijk vaker over een schotelantenne dan jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen. Deze laatste groep jongeren is daarentegen wel vaker in het bezit van een stacaravan, tweede huis of vakantiewoning, tent en/of een (spel)computer.

Tot slot zijn het over het algemeen de jongeren met een hoger huishoudinkomen die over diverse recreatiegoederen beschikken. Een racefiets / mountainbike en een schotelantenne zijn hierbij uitzonderingen.

Ten opzichte van 2005 beschikken jongeren minder vaak over een racefiets of mountainbike, maar vaker over een tent, schotelantenne en/of (spel)computer.

3.4 Vrije tijd doorbrengen met anderen en alleen

Bijna twee derde van de Rotterdammers brengt veel vrije tijd door met gezinsleden. Het aandeel Rotterdammers dat veel tijd met familieleden, vrienden/kennissen of alleen besteedt ligt rond een kwart. Met de burens wordt relatief weinig tijd doorgebracht.

Vanwege de toelichting (partner, kinderen) bij de antwoordmogelijkheid "gezinsleden" hebben jongeren die veel vrije tijd doorbrengen met een ouder, broer of zus hier misschien niet gekozen voor het antwoord "gezinsleden", maar voor het antwoord "familieleden". Hieruit kan dus niet veel worden geconcludeerd. Worden de aandelen van beide categorieën bij elkaar opgeteld, dan blijkt dat zowel jong als oud even vaak veel tijd doorbrengt met gezinsleden of familie. Het enige verschil tussen jongeren en ouderen doet zich dan nog voor bij het doorbrengen van de tijd met vrienden en kennissen.

Tabel 3.11 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat veel vrije tijd doorbrengt in het gezelschap van...

	gezinsleden (partner, kinderen)	familieleden	burens	vrienden/ kennissen	alleen
13 t/m 25	55	33	7	58	24
26 en ouder	64	24	5	22	23
Alle leeftijden	62	25	5	29	23

Een verdere uitsplitsing van de groep jongeren (tabel 3.12) laat zien dat 13 t/m 17-jarigen, meisjes, HAVO-VWO-leerlingen, jongeren die op de Zuidoever wonen en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een modaal tot 2x modaal inkomen vaker dan andere jongeren in hun vrije tijd bij gezinsleden en/of familieleden zijn te vinden.

Jongeren die niet naar schoolgaan en ook niet werken, brengen relatief veel tijd door met de burens. 13 t/m 17-jarigen, westerse jongeren, HAVO-VWO-leerlingen, jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoog inkomen, zijn vaker dan andere jongeren in het gezelschap van vrienden en kennissen.

Jongeren die het hoogste type onderwijs volgen, zijn meer dan andere jongeren vaak alleen in de vrije tijd. Deels zijn dit wellicht studenten die ook alleen wonen. Voor jongeren met als voornaamste bezigheid een betaalde baan geldt het tegendeel, maar zij zijn ook minder bij vrienden of kennissen te vinden. Jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een minimum inkomen zijn relatief vaak alleen (met name ten opzichte van jongeren die deel uitmaken van huishoudens met een hoog inkomen).

Ondanks dat Turkse jongeren vaker dan andere niet-westerse jongeren tijd met anderen doorbrengen (zowel met gezinsleden, als met familie, burens en vrienden en kennissen), zijn Marokkaanse jongeren het minst vaak alleen.

Ten opzichte van 2005 lijken jongeren minder tijd met de gezinsleden door te brengen en meer tijd met vrienden en kennissen. De tijd die alleen wordt doorgebracht of met familieleden of burens is in vergelijking met 2005 niet gewijzigd.

Tabel 3.12 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat veel vrije tijd doorbrengt in het gezelschap van...*

	gezinsleden (partner, kinderen)	familieleden	buren	vrienden/ kennissen	alleen
13 t/m 17	59	35	8	70	22
18 t/m 25	52	32	6	51	25
Man	46	27	7	60	26
Vrouw	61	37	6	56	22
Westers	58	31	6	62	24
Niet-westers	51	35	7	53	24
VMBO of lager	51	35	9	66	26
MBO	53	35	7	55	24
HAVO, VWO	62	32	7	75	23
HBO, WO	55	27	4	60	28
Betaald werk	55	34	5	46	20
Overig	53	36	14	45	25
Noordoever binnen ring	53	31	7	60	26
Noordoever buiten ring	56	30	6	64	21
Zuidoever	56	35	6	52	23
Sociale minima	54	35	7	56	28
Minimum tot modaal	50	33	5	52	26
Modaal tot 2x modaal	63	31	8	59	24
Meer dan 2x modaal	55	32	4	65	15
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	55	33	7	58	24
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	57	33	6	53	25

4 Mediagebruik

Bijna alle Rotterdammers, jong en oud, kijken wel eens naar de televisie. De radio (inclusief de lokale radiozenders) en de lokale zender TV Rijnmond zijn onder ouderen populairder dan onder jongeren. Ouderen besteden dan ook meer tijd aan TV kijken en radio luisteren dan jongeren.

Tabel 4.1 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat kijkt of luistert naar (lokale) TV en radio en de gemiddelde tijdsbesteding daaraan in uren per dag (alleen van degenen die kijken/luisteren)

	Percentage kijkers/luisteraars				Gemiddeld aantal uren per dag			
	TV	TV Rijnmond	radio	lokale radio	TV	TV Rijnmond	radio	lokale radio
13 t/m 25	97	33	60	17	2,7	1,0	2,6	1,9
26 en ouder	97	46	71	28	2,9	1,0	3,6	2,4
Alle leeftijden	97	44	69	26	2,9	1,0	3,5	2,3

Ook tussen jongeren onderling zijn er verschillen in kijk- en luistergedrag (zie tabel 4.2). Binnen alle groepen jongeren zijn er weinig personen te vinden die nooit TV kijken. Radio wordt daarentegen beduidend vaker beluisterd door westerse (en Surinaamse/Antilliaanse) jongeren, jongeren met betaald werk, jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoog (meer dan 2x modaal) inkomen.

Opvallend is dat lokale TV en radio met name populair zijn onder jongeren met een niet-westerse achtergrond (waaronder veel Marokkaanse jongeren), leerlingen van een lager niveau onderwijs en jongeren die niet naar schoolgaan en geen betaald werk verrichten, jongeren die op de Zuidoever wonen en jongeren die deel uitmaken van huishoudens met een laag inkomen (sociale minima). Waarschijnlijk hebben deze groepen behoorlijk wat overlap (niet-westerse jongeren die op Zuid wonen en een laag inkomen hebben).

Ondanks dat jongeren in vergelijking met 2005 minder televisie kijken en radio luisteren, is het gemiddeld aantal uur dat de jonge kijkers en luisteraars hieraan besteden wel gelijk aan 2005.

Tabel 4.2 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat kijkt of luistert naar (lokale) TV en radio en de gemiddelde tijdsbesteding daaraan in uren per dag (alleen van degenen die kijken/luisteren)

	Percentage kijkers/luisteraars				Gemiddeld aantal uren per dag			
	TV	TV Rijnmond	radio	lokale radio	TV	TV Rijnmond	radio	lokale radio
13 t/m 17	97	33	56	16	2,8	,9	2,2	1,9
18 t/m 25	97	32	63	17	2,6	1,1	2,8	1,9
Man	96	36	57	17	2,7	,9	2,8	1,9
Vrouw	98	30	63	16	2,7	1,1	2,5	2,0
Westers	96	27	69	14	2,4	1,1	2,7	2,0
Niet-westers	98	40	49	21	3,0	1,0	2,5	1,9

Tabel 4.2 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat kijkt of luistert naar (lokale) TV en radio en de gemiddelde tijdsbesteding daaraan in uren per dag (alleen van degenen die kijken/luisteren) - vervolg*

	Percentage kijkers/luisteraars				Gemiddeld aantal uren per dag			
	TV	TV Rijnmond	radio	lokale radio	TV	TV Rijnmond	radio	lokale radio
VMBO of lager	98	39	53	21	3,2	0,9	2,4	1,9
MBO	97	43	56	21	3,4	1,4	2,8	2,1
HAVO, VWO	98	25	60	14	2,1	0,6	1,4	0,8
HBO, WO	98	22	59	10	2,0	0,6	1,5	0,7
Betaald werk	94	31	70	17	2,6	1,2	3,8	2,8
Overig	100	49	58	25	3,3	1,0	3,6	2,6
Noordoever binnen ring	95	30	57	16	2,6	1,0	2,3	1,6
Noordoever buiten ring	98	25	68	16	2,7	1,9	2,4	2,2
Zuidoever	98	39	60	18	2,7	0,7	3,0	2,1
Sociale minima	97	38	53	18	2,9	0,9	2,7	1,6
Minimum tot modaal	97	32	57	19	2,7	0,9	2,5	1,7
Modaal tot 2x modaal	97	30	61	14	2,5	1,0	2,3	2,1
Meer dan 2x modaal	98	25	76	13	2,4	1,9	2,7	2,8
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	97	32	60	16	2,6	1,0	2,6	1,9
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	99	42	69	20	2,6	1,0	2,5	1,5

4.1 Mediagebruik: kranten, internet en stadstekst

Jongeren maken minder gebruik van de gedrukte media en stadstekst (teletekst op een lokale televisiezender) dan ouderen, maar maken des te meer gebruik van internet.

Tabel 4.3 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat minstens eens per week onderstaande media raadpleegt*

	Landelijke dagbladen	AD/ RD	Huis-aan-huis-bladen	Internet	Stadstekst
13 t/m 25	35	23	22	81	14
26 en ouder	40	36	47	61	16
Alle leeftijden	39	33	42	65	16

Als naar de verschillende kenmerken van jongeren wordt gekeken (zie tabel 4.4) blijkt dat ook de jongeren onderling van elkaar verschillen in het gebruik van gedrukte en elektronische media.

Opvallend is dat het relatief vaak de oudere, westerse (en Surinaamse/Antilliaanse) jongeren zijn die landelijke dagbladen en/of het AD/RD lezen en/of gebruik maken van het internet. Daarnaast zijn gebruikers van deze media relatief vaker bezig met een HBO-/WO-opleiding en behoren zij tot een huishouden met een hoog inkomen (meer dan 2x modaal).

Jongens zijn vaker dan meisjes geïnteresseerd in de landelijke dagbladen, terwijl de meisjes vaker de huis-aan-huisbladen lezen.

Naast de meisjes zijn het ook relatief vaak jongeren die een VMBO-opleiding volgen, betaald werk hebben, op de Noordoever buiten de ring wonen en een modaal tot 2x modaal inkomen hebben die minstens eens per week een huis-aan-huisblad lezen.

Stadstekst is een medium dat relatief populair is onder niet-westerse jongeren (vooral onder Marokkaanse jongeren en in iets mindere mate onder Surinaamse/Antilliaanse jongeren), jongeren die een lager niveau onderwijs volgen, of betaald werk hebben en jongeren die op de Zuidoever wonen.

Met name het gebruik van Stadstekst is in 2007 lager dan twee jaar eerder. Ook worden huis-aan-huisbladen minder vaak geraadpleegd en lezen jongeren minder vaak het AD/RD. De landelijke dagbladen en het internet worden daarentegen wel iets vaker gebruikt dan een paar jaar geleden.

Tabel 4.4 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat minstens eens per week onderstaande media raadpleegt

	Landelijke dagbladen	AD/ RD	Huis-aan-huis-bladen	Internet	Stadstekst
13 t/m 17	27	19	21	77	12
18 t/m 25	40	26	23	83	15
Man	38	23	19	82	16
Vrouw	33	24	24	80	13
Westers	40	26	21	87	11
Niet-westers	29	20	23	73	17
VMBO of lager	21	18	27	68	17
MBO	32	24	22	76	17
HAVO, VWO	35	25	16	89	9
HBO, WO	53	26	17	94	8
Betaald werk	36	26	27	81	18
Overig	15	10	22	55	11
Noordoever binnen ring	40	20	17	81	12
Noordoever buiten ring	30	27	27	82	10
Zuidoever	33	25	24	80	18
Sociale minima	36	23	23	77	15
Minimum tot modaal	35	20	24	79	16
Modaal tot 2x modaal	34	25	27	83	10
Meer dan 2x modaal	42	29	14	86	14
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	35	23	22	81	14
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	32	27	28	79	23

N.B. Informatie over de gratis dagbladen is niet beschikbaar

Eerder zagen we dat 81% van de jongeren minstens eens per week het internet raadpleegt. Het gebruik van internet in totaliteit onder de jongeren ligt met 94% nog wat hoger (zie tabel 4.5). Daarmee is het gebruik van internet onder de jongeren nog steeds significant hoger dan onder de ouderen (72%). Naast het internetgebruik ligt ook de duur van het gebruik per dag onder jongeren hoger.

Tabel 4.5 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat gebruik maakt van internet en het gemiddelde gebruik per week in aantal uren

	Aandeel internetgebruikers	Gemiddeld # uur per dag
13 t/m 25	94	2,9
26 en ouder	72	2,1
Alle leeftijden	76	2,3

Over het algemeen zijn het iets vaker de westerse jongeren, jongeren die een MBO-opleiding of hoger volgen, op de Noordoever buiten de ring wonen en deel uitmaken van een huishouden met minimaal een modaal inkomen die van internet gebruik maken (zie tabel 4.6). Onder de niet-westerse jongeren zijn het relatief vaak de Surinamers/Antillianen en Marokkanen die gebruik maken van het internet. De duur van het gebruik varieert van 2,5 tot 3,3 uur per dag (onder de Surinamers/Antillianen 3,6 uur per dag, onder Marokkanen 2,6 uur per dag).

Tabel 4.6 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat gebruik maakt van internet en het gemiddelde gebruik per week in aantal uren

	Aandeel internetgebruikers	Gemiddeld # uur per dag
13 t/m 17	95	3,0
18 t/m 25	93	2,9
Man	93	3,3
Vrouw	94	2,7
Westers	96	2,8
Niet-westers	91	3,1
VMBO of lager	94	3,3
MBO	97	3,3
HAVO, VWO	97	2,5
HBO, WO	100	3,0
Betaald werk	89	2,6
Overig	76	2,9
Noordoever binnen ring	95	3,0
Noordoever buiten ring	97	2,7
Zuidoever	91	3,0
Sociale minima	91	3,3
Minimum tot modaal	93	2,8
Modaal tot 2x modaal	96	2,8
Meer dan 2x modaal	96	2,7
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	94	2,9

4.2 Informatiebronnen

Bijna een op de tien Rotterdammers is niet geïnteresseerd in informatie over culturele activiteiten in Rotterdam. De overige Rotterdammers laten zich bij voorkeur via huis-aan-huisbladen, vrienden, familie, kennissen of collega's of televisie informeren. Jongeren laten zich vaker informeren via de televisie, Metro/Spits, websites in het algemeen en vrienden / familie / kennissen / collega's. Huis-aan-huisbladen, landelijke dagbladen en de Uitagenda zijn bronnen waar juist de oudere Rotterdammers vaker gebruik van maken. In vergelijking met de jongeren raadplegen zij ook vaker een van de bronnen van Rotterdam Festivals.

Tabel 4.7 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat gebruik maakt van diverse informatiebronnen om op de hoogte te blijven van culturele activiteiten in de stad*

	Geen gebruik, geen interesse	Radio	Televisie	Kabelkrant, teletekst	Huis aan huisbladen	Het AD / RD dagblad	Een landelijk dagblad	Metro en/of spits	NI10	Uitagenda Rotterdam	DIMI magazine*	Brochures, folders, flyers	Affiches, uithangborden, posters	Websites van culturele organisaties	Website van het Rotterdams uitburo	Website www.rotterdam.info	Andere websites	Rotterdams Uitburo in centrale bieb	Bezoek aan de Rotterdam store (vvv)	Wekelijkse dig. nieuwsbrief vh Uitburo	Vrienden, familie, kennissen of collega's	1 van de Rotterdam Festivals bronnen
13 t/m 25	8	32	64	16	28	21	8	55	14	14	3	43	42	13	4	7	33	2	1	1	67	19
26 en ouder	9	29	45	17	56	31	16	40	14	25	1	39	37	14	6	9	18	4	2	2	48	29
Alle leeftijden	9	30	49	17	51	29	15	43	14	23	1	40	38	14	5	8	21	3	1	2	51	27

* Het DIMI magazine is speciaal voor jongeren

In tabel 4.8 wordt ingezoomd op de jongeren en het gebruik van verschillende informatiebronnen. Ook hier zijn verschillen tussen jongeren onderling te zien.

Jongeren die niet geïnteresseerd zijn in culturele activiteiten in Rotterdam, zijn relatief vaak jongens, niet-westers jongeren (vooral Marokkaanse jongeren en juist minder Surinaamse/Antilliaanse jongeren) en niet studerende en niet-werkende jongeren. Jongeren die juist relatief veel gebruik maken van diverse bronnen zijn jongeren van westerse afkomst, jongeren die een HBO- of WO-opleiding volgen en jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen. Zij zijn ook degenen die in vergelijking met andere jongeren (met uitzondering van de Surinaamse/Antilliaanse jongeren) vaak gebruik maken van een van de bronnen van Rotterdam Festivals.

Tot slot is het opvallend dat niet-westerse jongeren (met name Turkse), jongeren die een lager niveau onderwijs volgen en jongeren die op de Zuidoever wonen relatief vaak de televisie (inclusief de kabelkrant en teletekst) raadplegen om op de hoogte te blijven van de culturele activiteiten in de stad.

Tabel 4.8 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat gebruik maakt van diverse informatiebronnen om op de hoogte te blijven van culturele activiteiten in de stad*

	Geen interesse	Radio	Televisie	Kabelkrant, teletekst	Huis aan huisbladen	Het AD / RD dagblad	Een landelijk dagblad	Metro en/of spits	NI10	Uitagenda Rotterdam	Dimi magazine	Brochures, folders, flyers	Affiches, uithangborden, posters	Websites van culturele organisaties	Website van het Rotterdams uitburo	Website www.rotterdam.info	Andere websites	Rotterdams Uitburo in centrale bieb	Bezoek aan de Rotterdam store (vvv)	Wekelijkse dig. nieuwsbrief vh Uitburo	Vrienden, familie, kennissen of collega's	1 van de Rotterdam Festivals bronnen
13 t/m 17	9	32	73	17	25	20	8	47	5	10	4	42	40	13	1	6	36	2	0	0	73	15
18 t/m 25	7	32	60	15	29	21	8	59	20	17	3	44	43	14	6	8	31	2	1	2	64	21
Man	12	35	65	18	27	24	10	55	12	10	1	35	36	10	4	7	33	2	1	1	61	14
Vrouw	5	30	64	15	29	19	7	54	16	17	5	48	46	15	4	7	32	2	1	2	71	22
Westers	6	31	58	12	28	24	10	50	21	18	3	43	47	15	5	7	34	1	0	2	66	22
Niet-westers	10	33	73	21	28	18	6	61	6	10	4	43	35	12	3	7	31	2	1	1	67	15
VMBO of lager	10	35	74	20	32	13	11	47	0	4	2	36	36	8	0	8	36	2	1	0	72	7
MBO	9	32	77	20	26	27	6	66	5	10	2	47	39	12	3	9	35	2	1	1	74	13
HAVO, VWO	7	31	68	15	25	27	8	44	12	20	7	50	43	15	1	6	39	2	0	0	73	27
HBO, WO	6	26	54	13	23	20	12	63	24	25	7	50	54	22	10	6	34	1	2	3	65	32
Betaald werk	7	35	54	15	32	21	5	55	24	12	1	38	41	11	4	7	29	2	0	1	60	16
Overig	14	42	75	17	34	15	4	35	5	10	1	28	24	8	1	9	15	0	0	1	58	12
Noordoever binnen ring	8	32	57	14	27	21	8	59	19	20	4	47	46	17	6	7	32	2	1	1	71	26
Noordoever buiten ring	10	32	66	10	30	25	10	43	14	13	2	40	42	11	4	7	36	0	0	1	65	16
Zuidoever	7	32	71	22	29	20	7	57	10	9	4	41	37	11	3	7	31	2	0	1	64	14
Sociale minima	7	31	66	15	25	17	6	61	12	17	3	44	39	16	6	7	29	1	1	2	65	22
Minimum tot modaal	10	35	67	18	35	19	7	53	19	14	5	38	43	13	6	8	28	2	0	2	63	19
Modaal tot 2x modaal	7	24	55	14	29	22	9	53	14	12	4	43	44	15	3	6	38	3	1	1	70	18
Meer dan 2x modaal	7	42	68	16	27	31	12	52	17	18	2	48	43	11	1	7	39	0	0	1	68	20
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	8	32	64	16	28	21	8	55	14	14	3	43	42	13	4	7	33	2	1	1	67	19

5 Cultuurdeelname

In dit hoofdstuk wordt de cultuurdeelname van jongere en oudere Rotterdammers vergeleken, evenals die van verschillende groepen jongeren onderling. Een aantal verschillende vormen van cultuurdeelname passeren achtereenvolgens de revue: bezoek aan culturele voorstellingen, bezoek aan cultureel erfgoed, gebruik van uitleeninstellingen, bezoek aan festivals, bezoek aan feesten met live optredens, het beoefenen van kunstzinnige bezigheden en het bezoek aan lokale cultuurcentra.

5.1 Bezoek aan culturele voorstellingen

81% van de Rotterdammers heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer culturele voorstellingen bezocht. Onder de Rotterdamse jongeren ligt dat aandeel op iets meer dan negentig procent en onder de niet-jongeren iets boven de driekwart. Het meest populair zijn de filmvoorstellingen.

Tabel 5.1 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde culturele voorstellingen bezocht

	Toneelvoorstelling	Cabaret of kleinkunst	Concert klassieke muziek	Opera of operette	Concert pop-/wereldmuziek	Jazz/bluesconcert	Harmonie, fanfare, brassband	Musical	Dance-/houseparty	Ballet-/dansvoorstelling	Uitvoering van een koor	Literaire bijeenkomst	Lezing kunst-/geschiedenis	Debat	Cultureel festival	Minstens een van deze, exclusief film	Film in bioscoop of filmhuis	Minstens een van deze, inclusief film
13 t/m 25	25	19	9	3	28	5	8	25	31	9	6	3	2	7	40	78	86	93
26 en ouder	19	19	14	5	27	10	5	23	9	9	10	5	4	5	33	69	55	78
Totaal	20	19	13	5	27	9	6	23	13	9	10	4	4	6	34	71	61	81

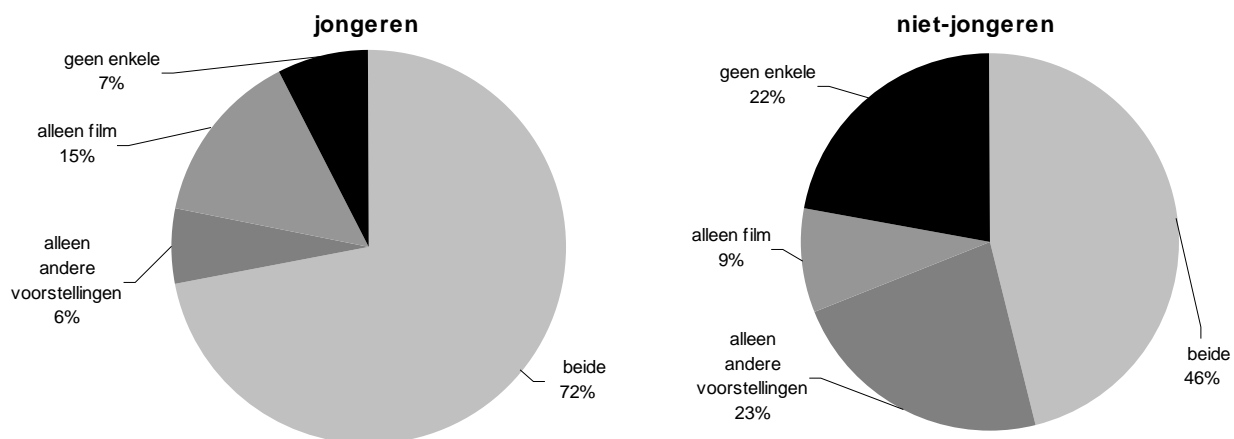
Wanneer het bezoek aan films niet wordt meegeteld, is het verschil tussen de jongeren en de ouderen wat kleiner: 78 procent van de jongeren en 69 procent van de ouderen heeft de afgelopen twaalf maanden een of meer voorstellingen exclusief de film bezocht. Het bezoek aan films ligt onder de jongeren dan ook een stuk hoger dan onder de minder jonge Rotterdammers.

Naast het verschil in het al dan niet bezoeken van de film, is te zien dat jongeren vaker toneelvoorstellingen, dance-/houseparty's en culturele festivals bezoeken. De oudere stadsgenoten brengen daarentegen vaker een bezoek aan concerten van klassieke muziek, jazz-/ bluesconcerten en uitvoeringen van een koor.

Bij een aantal genres is het aandeel bezoekers onder jongeren en ouderen vrijwel gelijk.

Eerder zagen we al dat het filmbezoek onder jongeren beduidend hoger ligt dan het filmbezoek onder de niet-jongeren. In onderstaande taartdiagrammen worden de verschillen tussen de Rotterdamse jongeren en 26-plussers nog eens weergegeven.

Figuur 5.1 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat een bezoek brengt aan film- en andere voorstellingen

Bijna driekwart van de jongeren heeft het jaar voorafgaand aan het onderzoek zowel een bezoek gebracht aan de bioscoop als aan een andere culturele instelling of voorstelling. Onder de oudere Rotterdammers is dit aandeel aanmerkelijk lager: nog niet de helft van hen bezocht de bioscoop *en* een andere voorstelling. Dit verschil wordt deels gecompenseerd door een relatief groot aandeel ouderen dat niet de bioscoop, maar wel andere voorstellingen bezoekt. Daarnaast is het aandeel ouderen dat geen enkele voorstelling heeft bezocht in vergelijking met de jongeren hoog (22% van de 26-plussers, 7% van de jongeren).

Dat er onder de jongeren onderling verschillen bestaan in het bezoek aan culturele voorstellingen, blijkt uit de volgende tabel.

Tabel 5.2 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde culturele voorstellingen bezocht

	Toneelvoorstelling	Cabaret of kleinkunst	Concert klassieke muziek	Opera of operette	Concert pop-/wereldmuziek	Jazz-/bluesconcert	Harmonie, fanfare, brassband	Musical	Dance-/houseparty	Ballet-/dansvoorstelling	Uitvoering van een koor	Literaire bijeenkomst	Lezing kunst/-geschiedenis	Debat	Cultureel festival	Minstens een van deze, exclusief film	Film in bioscoop of filmhuis	Minstens een van deze, inclusief film
13 t/m 17	31	13	7	3	21	2	8	28	24	13	6	2	3	6	39	73	86	91
18 t/m 25	22	23	9	3	33	7	8	24	35	7	5	3	2	8	41	81	87	93
man	20	19	5	3	22	5	7	16	39	4	4	3	2	8	39	74	83	90
vrouw	29	19	11	3	33	5	8	32	26	12	7	3	3	7	41	81	89	94
westers	31	25	12	4	36	7	5	35	34	9	7	3	1	6	36	85	91	96
niet-westers	18	11	4	2	19	4	11	14	28	8	3	3	4	8	46	69	80	89
VMBO of lager	31	9	6	2	14	0	9	24	22	10	7	3	2	6	32	69	85	92
MBO	22	12	7	1	18	2	9	19	30	7	1	1	3	4	44	74	83	92
HAVO, VWO	43	19	12	6	31	5	7	35	28	20	9	3	4	10	47	84	93	97
HBO, WO	24	34	9	4	40	13	7	28	35	9	9	4	2	13	46	87	91	95
betaald werk	19	21	10	1	37	5	7	28	37	4	4	3	1	5	37	80	88	94
overig	12	4	5	3	13	3	5	8	26	4	3	3	4	3	28	55	61	75
Noordoever binnen ring	27	23	10	4	30	8	9	22	31	7	6	3	2	10	45	79	87	93
Noordoever buiten ring	34	18	11	2	28	4	2	38	35	10	8	2	0	5	28	83	91	96
Zuidoever	20	15	5	2	27	4	9	22	30	10	4	3	3	6	42	75	84	91
Sociale minima	23	19	7	3	25	7	7	21	32	10	4	3	3	9	43	75	80	89
Minimum tot modaal	19	17	7	2	25	5	6	22	26	5	6	4	2	6	39	73	85	91
Modaal tot 2x modaal	31	22	12	4	36	5	10	28	32	9	6	2	2	10	43	83	93	97
Meer dan 2x modaal	32	25	9	3	32	4	7	33	39	13	5	2	3	3	38	87	93	97
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	25	19	9	3	28	5	8	25	31	9	6	3	2	7	40	78*	86	93*
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	23	16	5	2	27	4	8	21	27	8	3	4	4	-	-	68**	83	90**

*Indien de aandelen worden berekend exclusief de nieuwe categorieën in 2007 wordt het respectievelijk 70 en 92

** Deze aandelen zijn exclusief de categorieën 'debat' en 'cultureel festival' welke in 2007 zijn toegevoegd.

Al met al is het cultuurbezoek hoger onder meisjes en jongeren van westerse afkomst (en Surinamers/Antillianen), HAVO-/VWO-leerlingen en HBO-WO-studenten, jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met minimaal een modaal inkomen. Ook is het bezoek aan cultuur, exclusief film, door 18 t/m 25-jarigen hoger dan onder VO-leerlingen. Wordt het bioscoopbezoek wel meegeteld dan is het verschil tussen de twee groepen te verwaarlozen.

De 13 t/m 17-jarigen gaan wat meer naar toneelvoorstellingen, musicals en ballet-/dansvoorstellingen dan de jongeren van 18 jaar en ouder. De oudere jongeren gaan juist vaker naar cabaret, popconcerten, jazz-/bluesconcerten en dance/houseparty's.

Zoals eerder naar voren kwam, bezoeken meisjes en westerse jongeren vaker culturele activiteiten dan jongens en niet-westerse jongeren. Alleen de dance- en houseparty's worden vaker door jongens dan door meisjes bezocht. De niet-westerse jongeren bezoeken vaker dan westerse jongeren optredens van harmonie/fanfare/brassbands en culturele festivals. Dit geldt overigens voornamelijk voor Surinaamse en Antilliaanse jongeren, die zich hoogstwaarschijnlijk meer aangesproken voelen door de term "brass" dan door harmonie of fanfare.

De uitsplitsing naar de voornaamste bezigheid van jongeren laat zoals eerder gezegd ook enkele duidelijke verschillen zien. Het cultuurbezoek onder HAVO-/VWO-leerlingen en HBO-WO-studenten is veelal hoger dan onder de schoolgaanden in het lagere onderwijs en jongeren die geen onderwijs volgen en niet werken.

Jongeren die op de Zuidoever wonen, bezoeken bijna alle genres van cultuur even vaak of minder dan jongeren die op de Noordoever wonen. Het bezoek aan culturele festivals vormt hierop een uitzondering. Toneelvoorstellingen en musicals worden relatief vaak bezocht door inwoners die op de Noordoever buiten de ring wonen. Cabaret of kleinkunst en debatten worden juist relatief vaak door inwoners die op de Noordoever binnen de ring wonen bezocht.

Ten opzichte van 2005 is het bezoek aan culturele voorstellingen onder jongeren iets toegenomen. Met name musicals en dance- en houseparty's worden in 2007 door een groter aandeel jongeren bezocht.

5.2 Bezoek aan cultureel erfgoed

Het bezoek aan de diverse soorten cultureel erfgoed ligt onder Rotterdamse jongeren lager dan onder de oudere Rotterdammers. Het zijn met name de galleries/ateliers en bezienswaardige gebouwen, dorpen of stadsdelen die door jongeren minder vaak bezocht worden.

Tabel 5.3 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde vormen van cultureel erfgoed bezocht

	Museum	Galerie, atelier	Archief	Bezienswaardige gebouwen, dorpen, stadsdelen
13 t/m 25	37	12	2	37
26 en ouder	41	22	4	44
Totaal	40	20	3	42

Tussen Rotterdamse jongeren onderling doen zich ook duidelijke verschillen voor (zie tabel 5.4). Zo bezoeken 13 t/m 17-jarigen en meisjes in vergelijking met 18 t/m 25-jarigen en jongens relatief vaak een museum.

Ook de westerse jongeren brengen vaker dan niet-westerse jongeren een bezoek aan een museum. Daarnaast is het aandeel bezoekers van galleries/ateliers en bezienswaardige gebouwen, dorpen of stadsdelen onder hen relatief hoog.

Tevens valt op dat jongeren die een hoger niveau onderwijs volgen (HAVO, VWO of HBO, WO) en jongeren die tot een huishouden met een hoger inkomen behoren vaker dan andere jongeren cultureel erfgoed (m.u.v. het archief) bezoeken.

Jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen, bezoeken relatief vaak musea en bezienswaardige gebouwen, dorpen of stadsdelen. Jongeren van Noord binnen de ring zijn relatief vaak in een galerie of atelier te vinden.

In vergelijking met 2005 zijn er geen grote verschillen. Wel lijken jongeren in 2007 iets meer geïnteresseerd te zijn in het bezoeken van gebouwen, dorpen of stadsdelen.

Tabel 5.4 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde vormen van cultureel erfgoed bezocht

	Museum	Galerie, atelier	Archief	Bezienswaardige gebouwen, dorpen, stadsdelen
13 t/m 17	44	13	3	39
18 t/m 25	33	12	2	36
man	34	13	2	38
vrouw	39	12	2	37
westers	45	15	2	50
niet-westers	27	9	2	21
VMBO of lager	40	9	3	32
MBO	26	9	0	25
HAVO, VWO	61	22	2	64
HBO, WO	46	16	3	48
betaald werk	26	10	1	32
Overig	20	5	6	13
Noordoever binnen ring	40	17	2	37
Noordoever buiten ring	42	11	2	48
Zuidoever	32	9	2	32
Sociale minima	35	11	2	31
Minimum tot modaal	29	14	2	33
Modaal tot 2x modaal	45	15	3	47
Meer dan 2x modaal	44	10	2	43
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	37	12	2	37
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	35	13	3	32

5.3 Gebruik van culturele uitleeninstellingen

Het gebruik van bibliotheek en videotheek ligt onder Rotterdamse jongeren een stuk hoger dan onder hun oudere stadsgenoten. Het gebruik van een fonotheek en artotheek ligt vrij laag. Het aandeel gebruikers daarvan ligt onder jongeren nagenoeg even hoog als oudere Rotterdamers.

Tabel 5.5 Gebruik van culturele uitleeninstellingen door Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers, in procenten

	Bibliotheek	Fonotheek/ muziekuitleen	Artotheek/ kunstuitleen	Videotheek
13 t/m 25	50	3	1	52
26 en ouder	33	4	2	25
Totaal	36	4	2	30

De grootste verschillen tussen jongeren onderling doen zich voor bij het aandeel gebruikers van de bibliotheek. 13 t/m 17-jarigen, meisjes, jongeren met een niet-westerse achtergrond (met name Turkse en Marokkaanse jongeren) en scholieren in het voortgezet onderwijs (VMBO, HAVO, VWO) maken relatief veel gebruik van de bibliotheek. Werkende jongeren bezoeken de bibliotheek relatief weinig.

In vergelijking met 2005 is het bezoek aan een videotheek aanzienlijk afgenomen. De mogelijkheid om films van het internet te downloaden ligt hier wellicht aan ten grondslag.

Tabel 5.6 Gebruik van culturele uitleeninstellingen door Rotterdamse jongeren naar enkele kenmerken, in procenten

	Bibliotheek	Fonotheek/ muziekuitleen	Artotheek/ kunstuitleen	Videotheek
13 t/m 17	65	3	2	54
18 t/m 25	41	3	1	51
man	41	2	1	48
vrouw	56	4	1	54
westers	44	4	1	53
niet-westers	58	2	1	51
VMBO of lager	65	3	1	46
MBO	48	0	1	49
HAVO, VWO	72	5	1	63
HBO, WO	52	5	1	55
betaald werk	27	2	1	50
overig	47	5	3	40
Noordoever binnen ring	54	4	1	58
Noordoever buiten ring	43	1	0	50
Zuidoever	49	3	1	47

Tabel 5.6 Gebruik van culturele uitleeninstellingen door Rotterdamse jongeren naar enkele kenmerken, in procenten - vervolg

	Bibliotheek	Fonothek/ muziekuitleen	Artotheek/ kunstuitleen	Videotheek
Sociale minima	54	5	2	50
Minimum tot modaal	46	2	1	47
Modaal tot 2x modaal	51	4	1	54
Meer dan 2x modaal	50	2	0	59
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	50	3	1	52
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	50	5	2	64

5.4 Festivalbezoek

Iets meer dan tweederde van de Rotterdammers heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer Rotterdamse festivals bezocht. Onder de Rotterdamse jongeren ligt het aandeel festivalgangers op iets meer dan driekwart en onder de 26-plussers op iets meer dan tweederde.

Tabel 5.7 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande festivals bezocht

	Int. Filmfestival Rotterdam	Dunya Festival	De Parade	Pleinbioscoop	R'Uitmarkt	Wereldhavendagen	Zomercarnaval	Museumnacht	FFWD Danceparade	Gergiev Festival	Keuze v/d R'damse Schouwburg	De Wereld van Witte de With	Strandje aan de Maas	Metropolis Festival	Dag van de Romantische Muziek	Poetry International Festival	Operadagen Rotterdam	Noth Sea Jazz Festival	Minstens één festival
13 t/m 25	10	30	20	12	7	36	40	7	26	2	2	9	29	6	3	1	1	5	77
26 en ouder	14	24	18	7	10	38	30	6	15	4	3	10	17	4	10	4	2	7	67
Totaal	13	25	19	8	10	37	32	6	17	3	3	9	19	5	8	3	2	7	69

Het meest bezocht (door jongeren en ouderen ongeveer in gelijke mate) zijn de Wereldhavendagen. Het festival dat onder het totaal van de Rotterdammers op de tweede plaats staat, staat onder jongeren op de eerste plaats: het Zomercarnaval. 40% van de Rotterdamse jongeren heeft dit festival in de zomer van 2007 bezocht. Veel festivals worden door jongeren meer bezocht dan door 26-plussers. Eén festival wordt beduidend minder door de jongeren bezocht dan door ouderen, namelijk de Dag van de Romantische Muziek.

In tabel 5.8 wordt het bezoek van de Rotterdamse jongeren verder uitgesplitst.

Tabel 5.8 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande festivals bezocht*

	Int. Filmfestival Rotterdam	Dunya Festival	De Parade	Pleinbioscoop	R'Uitmarkt	Wereldhavendagen	Zomercarnaval	Museumnacht	FFWD Danceparade	Gergiev Festival	Keuze v/d R'damse Schouwburg	De Wereld van Witte de With	Strandje aan de Maas	Metropolis Festival	Dag van de Romantische Muziek	Poetry International Festival	Operadagen Rotterdam	Noth Sea Jazz Festival	Minstens één festival
13 t/m 17	6	34	17	11	7	43	37	4	23	2	3	6	21	8	3	1	2	4	74
18 t/m 25	12	27	22	12	8	32	42	8	28	2	2	10	33	5	4	1	1	6	78
man	14	32	22	13	8	39	39	8	31	2	2	8	31	6	4	2	1	6	79
vrouw	7	28	19	11	7	34	41	6	23	2	2	9	28	6	3	1	1	4	75
westers	9	13	20	10	5	40	29	9	32	2	1	11	28	7	4	1	1	5	75
niet-westers	12	52	21	14	10	31	55	4	19	2	3	6	30	4	2	3	1	5	80
VMBO of lager	5	35	19	14	7	45	38	4	22	1	3	5	17	7	1	1	1	7	70
MBO	10	42	18	12	8	37	44	4	22	0	2	4	30	5	1	0	0	3	78
HAVO, VWO	7	27	15	11	9	41	32	5	24	3	3	7	29	10	6	2	3	3	80
HBO, WO	13	25	22	13	7	31	40	10	30	3	1	15	44	3	5	1	1	8	78
betaald werk	13	22	24	11	7	33	42	9	31	3	1	11	25	8	4	2	1	5	75
overig	11	37	27	8	5	31	46	6	21	0	3	3	21	0	2	2	0	2	78
Noordoever binnen ring	14	39	25	18	10	30	48	9	26	3	3	14	35	4	5	1	1	6	84
Noordoever buiten ring	7	10	16	8	6	37	25	8	29	2	3	6	19	3	2	1	2	4	67
Zuidoever	9	30	18	8	5	42	40	4	25	1	1	5	28	9	2	2	1	4	74
Sociale minima	13	37	24	14	8	35	46	8	23	1	3	8	34	6	4	2	1	6	78
Minimum tot modaal	12	33	22	11	9	33	41	5	23	3	2	7	27	5	2	0	0	3	75
Modaal tot 2x modaal	9	24	19	16	9	41	38	9	29	3	3	11	25	6	3	2	1	6	77
Meer dan 2x modaal	6	23	16	5	7	37	31	8	31	1	1	10	30	7	3	1	2	3	77
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	10	30	20	12	7	36	40	7	26	2	2	9	29	6	3	1	1	5	77
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	15	28	21	12	5	34	43	6	28	2	1	7	29	4	3	-	-	-	76

Niet-westerse jongeren en jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen, bezoeken relatief vaak festivals. Voor de niet-westerse jongeren is een groot deel te verklaren door het hoge aandeel jongeren dat het Dunya-festival (met name Marokkaanse jongeren) en het Zomercarnaval (met name Surinaamse, Antilliaanse en overig niet-westerse jongeren) bezoekt. Het bezoek aan festivals onder Turkse jongeren is met 58% aanmerkelijk lager dan onder andere jongeren. Het feit dat veel festivals in en om het centrum van Rotterdam worden georganiseerd, verklaart waarschijnlijk het relatief hoge aandeel festivalbezoekers onder jongeren van Noord binnen de ring (en tegelijkertijd het lage aandeel bezoekers onder jongeren dat buiten de ring woont).

Naast Dunya en het Zomercarnaval lijken ook de Wereldhavendagen door een specifieke groep jongeren bezocht te worden. Relatief hoge aandelen bezoekers zien we onder de 13 t/m 17-jarigen, jongens, westerse jongeren, jongeren die een HAVO-/VWO-opleiding, VMBO- of lagere opleiding volgen, jongeren die op de Zuidoever wonen en onder jongeren die tot een huishouden behoren met een modaal tot 2x modaal inkomen.

Het strandje aan de Maas wordt relatief veel bezocht door de 'ouderen', HBO-/WO-studenten en Surinamers/Antillianen.

Ten opzichte van 2005 hebben zich geen grote veranderingen voorgedaan. Sommige festivals zijn iets vaker door de jongeren bezocht, andere festivals weer iets minder. De enige uitzondering hierop is het bezoek aan het Filmfestival. In 2007 trok dit evenement duidelijk minder jongeren dan in 2005 (10% versus 15%).

5.5 Bezoek aan feesten in eigen kring met live optredens

Met feesten in eigen kring wordt bedoeld: feesten die niet voor iedereen openbaar zijn, maar voor een besloten kring van vrienden, familie, collega's en dergelijke zijn bedoeld. Feesten in eigen kring met live optredens zijn door jongeren duidelijk meer bezocht dan door de oudere Rotterdammers. Dit geldt vooral voor de feesten in eigen kring met een dj of vj, maar ook voor feesten met live muziek. 38% van de jongeren heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek geen van dergelijke feesten bezocht.

Tabel 5.9 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden feesten in eigen kring heeft bezocht met live optredens

	live muziek	dansvoorstelling	toneelvoorstelling	cabaret//stand-up-comedy	dj/vj	Minstens een van deze
13 t/m 25	42	13	5	10	40	62
26 en ouder	31	7	4	5	13	39
Totaal	33	8	4	6	19	43

De verschillen in het aandeel bezoekers aan feesten met live optredens tussen jongeren onderling, blijken uit tabel 5.10.

Jongeren tussen de 18 en 25 jaar, HBO-/WO-studenten, jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoog inkomen bezoeken relatief vaak feesten met live optredens. In het bijzonder geldt dit voor de feesten met live muziek en feesten met een dj/vj. Wellicht dat zich onder deze jongeren veel studenten bevinden die studentenfeesten bezoeken.

Onder de niet-westerse jongeren zijn het overigens de Surinaamse/Antilliaanse jongeren die (ook in vergelijking met de westerse jongeren) relatief vaak feesten met live optredens bezoeken.

De 13 t/m 17-jarigen, meisjes, jongeren van niet-westerse afkomst (met name Surinaamse, Antilliaanse en overig niet-westerse jongeren) en jongeren die op de Zuidoever wonen, bezoeken daarentegen vaker feesten met dansvoorstellingen.

Tabel 5.10 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden feesten in eigen kring heeft bezocht met live optredens

	live muziek	dansvoorstelling	toneelvoorstelling	cabaret//stand-up-comedy	dj/vj	Minstens een van deze
13 t/m 17	37	17	7	8	37	58
18 t/m 25	44	11	5	11	43	64
man	41	9	4	12	45	63
vrouw	42	16	6	8	38	61
westers	42	9	4	8	42	63
niet-westers	41	18	7	12	39	59
VMBO of lager	31	18	8	8	35	52
MBO	37	17	5	9	38	59
HAVO, VWO	49	17	8	9	39	66
HBO, WO	49	8	7	15	46	68
betaald werk	42	8	2	9	44	64
overig	33	16	7	6	33	51
Noordoever binnen ring	46	13	6	13	46	66
Noordoever buiten ring	36	9	3	6	40	61
Zuidoever	40	16	6	9	36	58
Sociale minima	41	15	6	13	43	63
Minimum tot modaal	42	11	5	10	36	56
Modaal tot 2x modaal	40	12	5	11	39	61
Meer dan 2x modaal	44	14	6	5	48	71
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	42	13	5	10	40	62
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	43	14	9	13	42	65

5.6 Bezoek aan culturele instellingen in Rotterdam

Eerder zagen we dat in het jaar voorafgaand aan het onderzoek nagenoeg alle jongeren een of meerdere culturele instellingen had bezocht. Onder de ouderen lag het aandeel beduidend lager. Het verschil tussen de twee groepen kon grotendeels verklaard worden door het bezoek aan de film dat onder jongeren vele malen hoger lag dan onder ouderen.

Ook wanneer gevraagd wordt welke specifieke instellingen zijn bezocht (zie onderstaande twee tabellen), blijkt dat met name het bezoek aan de twee Pathé-vestigingen onder jongeren absoluut en relatief hoog is. Daarnaast bezoeken jongeren vaker Ahoy en Nighttown (tegenwoordig: WATT). Ouderen bezoeken daarentegen vaker het Lantaren / Venster en het nieuwe Luxortheater.

Tabel 5.11 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande instellingen bezocht*

	Pathé Schouwburgplein	Pathé De Kuip	Cinerama	Lantaren / Venster	Luxortheater (nieuwe)	Luxortheater (oude)	Rotterdamse Schouwburg	RO-theater	Theater Zuidplein	O.T. Theater Müllerpier	Jeugdtheater Hofplein	Bibliotheektheater	Feijenoordstadion (geen voet- hal)	Ahoy	De Doelen
13 t/m 25	63	69	16	7	20	9	10	2	13	2	9	4	8	36	15
26 en ouder	30	37	16	13	27	12	10	2	8	2	5	4	5	29	19
Totaal	36	43	16	12	26	12	10	2	9	2	5	4	5	30	18

Tabel 5.11 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande instellingen bezocht - vervolg*

	Zaal de Unie	Nighttown	Rotown	Muziekcafés	Waterfront	World Music & Dance Centre	Boijmans - van Beuningen	Maritiem museum	Schielandshuis	Dubbelde Palmboom	Wereldmuseum	Kunsthal	Ned. Fotomuseum/Las Palmas	Ned. Architectuurinstituut	Havenmuseum
13 t/m 25	1	12	11	16	9	2	12	9	4	3	8	15	5	5	7
26 en ouder	2	3	7	9	4	1	17	14	9	5	9	17	6	8	6
Totaal	2	5	8	10	5	2	16	13	8	5	9	17	6	7	6

In tabel 5.12 wordt het bezoek van de Rotterdamse jongeren aan de diverse instellingen verder uitgesplitst.

Tabel 5.12 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande instellingen bezocht

	Pathé Schouwburgplein	Pathé De Kuip	Cinorama	Lantaren / Venster	Luxortheater (nieuwe)	Luxortheater (oude)	Rotterdamse Schouwburg	RO-theater	Theater Zuidplein	O.T. Theater Müllerpier	Jeugdtheater Hofplein	Bibliotheektheater	Feijenoordstadion (geen voetbal)	Ahoy	De Doelen
13 t/m 17	65	69	13	8	19	8	13	2	18	4	15	5	11	39	18
18 t/m 25	63	68	17	7	21	9	9	2	11	1	6	3	7	34	13
man	59	68	14	5	15	5	8	1	11	1	5	4	12	35	11
vrouw	66	69	17	8	24	11	12	2	15	3	12	4	6	36	17
westers	62	69	21	9	28	12	11	2	11	1	13	3	8	37	14
niet-westers	66	69	10	4	10	5	9	1	16	3	4	5	9	33	16
VMBO of lager	60	64	14	8	15	9	16	1	19	2	10	6	14	38	17
MBO	67	73	8	2	14	3	7	1	12	1	10	4	11	40	14
HAVO, VWO	74	76	19	12	27	10	15	3	18	5	23	5	8	37	19
HBO, WO	71	65	25	12	28	14	13	1	12	2	4	5	4	28	18
betaald werk	55	74	15	4	20	9	6	2	10	1	5	2	8	39	10
overig	46	40	7	2	7	1	9		12	4	6	3	5	28	12
Noordoever binnen ring	78	59	23	11	22	11	13	1	12	3	8	7	7	28	20
Noordoever buiten ring	69	70	16	7	23	10	13	2	7	1	17		10	34	13
Zuidoever	46	77	8	3	17	6	7	1	18	2	6	3	9	44	11
Sociale minima	64	57	15	7	20	9	8	2	14	3	7	6	10	35	15
Minimum tot modaal	61	70	18	8	16	7	9	2	13	3	7	5	5	32	15
Modaal tot 2x modaal	68	75	18	8	19	8	15	2	14	2	10	4	10	38	16
Meer dan 2x modaal	64	84	14	5	28	11	12	2	12	1	16	2	7	37	17
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	63	69	16	7	20	9	10	2	13	2	9	4	8	36	15

Tabel 5.12 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande instellingen bezocht - vervolg

	Zaal de Unie	Nighttown	Rotown	Muziekcafés	Waterfront	World Music & Dance Centre	Boijmans- van Beuningen	Maritiem museum	Schiepshuis	Dubbele Palmboom	Wereldmuseum	Kunsthall	Ned. Fotomuseum/Las Palmas	Ned. Architectuurinstituut	Havenmuseum
13 t/m 17	1	8	4	6	7	2	14	12	3	5	11	20	5	3	11
18 t/m 25	1	14	14	21	10	2	12	7	4	2	7	13	5	6	4
man	1	16	12	16	11	3	11	7	3	2	7	13	4	5	6
vrouw	1	8	9	16	8	2	13	10	4	4	9	17	5	5	7
westers	1	11	15	20	10	1	16	7	5	3	8	18	6	6	5
niet-westers	1	13	5	10	8	3	7	11	2	3	8	12	2	3	9
VMBO of lager	1	7	3	2	8	1	9	16	1	7	9	15	5	2	12
MBO	1	15	7	15	8	3	7	11	1	2	9	13	1	4	11
HAVO, VWO	1	10	8	13	10	3	24	9	4	2	11	26	6	5	8
HBO, WO	2	9	19	22	11	3	20	6	6	2	8	20	8	9	3
betaald werk	1	14	15	22	10	1	7	5	5	3	5	9	3	4	3
overig	-	10	1	9	3	1	3	5	3	4	7	8	5	1	4
Noordoever binnen ring	1	15	16	19	13	2	17	9	5	3	8	18	6	7	6
Noordoever buiten ring	-	8	7	15	4	1	12	7	4	3	8	19	4	2	6
Zuidoever	1	11	7	13	7	3	8	10	3	3	9	11	4	4	8
Sociale minima	2	12	10	16	9	3	14	9	3	3	7	14	4	4	8
Minimum tot modaal	2	15	12	17	10	3	10	8	3	3	7	13	3	7	5
Modaal tot 2x modaal	-	11	12	12	10	1	15	11	6	4	12	19	6	5	8
Meer dan 2x modaal	-	9	10	20	9	1	13	7	4	2	8	18	6	5	6
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	1	12	11	16	9	2	12	9	4	3	8	15	5	5	7

Een uitsplitsing naar persoonskenmerken laat zien dat bioscopen en theaters over het algemeen vaker door leerlingen uit het hogere onderwijs en door jongeren van de Noordoever binnen de ring (en in iets mindere mate door jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen) worden bezocht. Een uitzondering hierop is Pathé de Kuip. Deze bioscoop wordt, zeer waarschijnlijk door de ligging, vaker bezocht door jongeren die op de Zuidoever wonen.

Daarnaast worden Rotown en andere muziekcafés in vergelijking met andere jongeren vaak bezocht door 18 t/m 25-jarigen, westerse jongeren, HBO-/WO-studenten of werkende jongeren en door jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen.

Boijmans- Van Beuningen en de Kunsthall worden gemiddeld genomen relatief vaak bezocht door 13 t/m 17-jarigen, westerse jongeren, jongeren die een hogere opleiding volgen en door jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen.

Naast genoemde verschillen doet zich nog een aantal verschillen voor tussen de verschillende groepen jongeren. Het voert echter te ver om deze allemaal te bespreken.

5.7 Barrières

Tabel 5.13 geeft weer in hoeverre Rotterdammers instemmen met de stelling dat theaterbezoek duur is, de stelling dat concertbezoek duur is en de stelling dat museumbezoek duur is. De laatste drie kolommen geven de resultaten weer op de stellingen "Theaterbezoek / concertbezoek / museumbezoek is niets voor mij, het interesseert mij niet".

Tabel 5.13 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat vindt dat het bezoek aan theater, concert of museum duur is ofwel niets voor hen is

	Het is duur			Het is niets voor mij, het interesseert mij niet		
	Theater	Concert	Museum	Theater	Concert	Museum
13 t/m 25	65	76	30	27	18	34
26 en ouder	70	74	32	19	18	19
Totaal	69	75	32	21	18	22

Concert- en theaterbezoek worden door het merendeel van de Rotterdammers als duur ervaren. Het verschil met de prijsperceptie van museumbezoek is groot. Alleen de prijs voor een theaterbezoek wordt door ouderen iets vaker duur gevonden dan door jongeren.

Gemiddeld een op de vijf Rotterdammers geeft aan niet geïnteresseerd te zijn in een bezoek aan het theater, een concert of een museum. De aandelen onder jongeren liggen voor theaters en musea aanmerkelijk hoger dan onder de oudere stadsgenoten.

In tabel 5.14 worden de uitkomsten van de jongeren verder uitgesplitst.

Tabel 5.14 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat vindt dat het bezoek aan theater, concert of museum duur is ofwel niets voor hen is

	Het is duur			Het is niets voor mij, het interesseert mij niet		
	Theater	Concert	Museum	Theater	Concert	Museum
13 t/m 17	65	75	30	32	22	42
18 t/m 25	65	77	30	24	15	29
man	61	71	33	39	26	42
vrouw	67	80	28	19	12	28
westers	68	79	28	24	14	32
niet-westers	60	73	33	31	22	36

Tabel 5.14 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat vindt dat het bezoek aan theater, concert of museum duur is ofwel niets voor hen is - vervolg

	Het is duur			Het is niets voor mij, het interesseert mij niet		
	Theater	Concert	Museum	Theater	Concert	Museum
VMBO of lager	71	77	40	29	25	43
MBO	59	71	26	30	20	38
HAVO, VWO	67	75	29	29	18	36
HBO, WO	67	79	30	22	11	20
betaald werk	62	77	26	25	14	35
overig	62	76	41	33	27	34
Noordoever binnen ring	64	76	34	26	15	28
Noordoever buiten ring	66	80	24	29	20	39
Zuidoever	65	75	29	27	19	37
Sociale minima	67	78	35	22	17	31
Minimum tot modaal	65	74	35	29	18	32
Modaal tot 2x modaal	62	77	24	31	19	34
Meer dan 2x modaal	62	80	21	27	15	37

Meisjes en jongeren van westerse afkomst zijn vaker dan jongens en niet-westerse jongeren van mening dat een bezoek aan een theater of concert duur is. Musea worden juist vaker door jongens en niet-westerse jongeren als duur ervaren. Datzelfde geldt voor VMBO-leerlingen, jongeren die noch op school zitten, noch werken, jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen en jongeren die tot een huishouden behoren met een lager inkomen.

De desinteresse in uitstapjes naar een theater, concert of museum is relatief hoog onder de 13 t/m 17-jarigen, jongens, niet-westerse jongeren, VMBO-leerlingen en jongeren die noch op school zitten.

In sommige gevallen spelen naast prijs of desinteresse (ook) andere barrières een rol bij het bezoek aan voorstellingen, concerten of musea. In tabel 5.15 wordt getoond in welke mate deze andere barrières een rol spelen.

Tabel 5.15 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat het (helemaal) mee eens is met de stelling "Ik wil best (vaker) voorstellingen, concerten of een museum bezoeken, maar..."

	Weet niet wat te			Niemand om	
	Weet niet wat er te doen is	verwachten, of moeite waard	Geen tijd	mee samen te gaan	's Avonds niet veilig
13 t/m 25	35	35	39	15	27
26 en ouder	23	24	37	14	29
Totaal	25	26	37	14	28

'Geen tijd' is voor meer dan eenderde van de Rotterdammers een reden om eerder genoemde voorstellingen niet (vaker) te bezoeken. Dit zou naast prijs een belangrijke barrière kunnen zijn. Het gebrek aan mensen om mee samen te gaan, is het minst van toepassing. Overige barrières spelen bij gemiddeld een kwart van de Rotterdammers een rol. Het verschil tussen jong en oud is vooral groot bij 'Ik weet niet wat er te doen is' en 'Ik weet niet wat ik kan verwachten, of het voor mij wel de moeite waard is'. Onbekendheid met het aanbod en mogelijk een (te) hoge prijs om eens iets uit te proberen lijken onder jongeren dus redelijk zwaar te wegen.

In tabel 5.16 worden de uitkomsten van jongeren wederom uitgesplitst naar enkele persoonskenmerken.

Tabel 5.16 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat het (helemaal) mee eens is met de stelling "Ik wil best (vaker) voorstellingen, concerten of een museum bezoeken, maar..."

	Weet niet wat te			Niemand om	
	Weet niet wat er te doen is	verwachten, of moeite waard	Geen tijd	mee samen te gaan	's Avonds niet veilig
13 t/m 17	35	36	32	15	36
18 t/m 25	36	34	43	14	22
man	34	36	37	17	24
vrouw	37	34	40	13	29
westers	34	29	39	10	26
niet-westers	37	42	39	20	28
VMBO of lager	29	32	26	16	37
MBO	38	38	42	16	32
HAVO, VWO	42	36	38	13	27
HBO, WO	36	33	47	15	17
betaald werk	33	34	40	13	23
overig	37	39	31	17	35
Noordoever binnen ring	36	35	41	15	23
Noordoever buiten ring	37	30	36	13	29
Zuidoever	34	37	38	15	29
Sociale minima	38	39	41	19	29
Minimum tot modaal	39	36	40	15	25
Modaal tot 2x modaal	30	32	38	13	25
Meer dan 2x modaal	37	29	35	11	22

Voor jongeren die tot een huishouden met een laag inkomen behoren, spelen genoemde barrières over het algemeen een minder grote rol dan voor jongeren die tot een huishouden behoren met een hoog inkomen.

Barrières als 'niet weten wat er te doen is' en 'geen tijd hebben' zijn minder van toepassing op VMBO-leerlingen dan op andere jongeren. Ook voor 13 t/m 17-jarigen speelt 'geen tijd' een minder grote rol in non-participatie.

Niet-westerse jongeren en jongeren die op de Zuidoever wonen weten vaker dan andere jongeren niet wat men kan verwachten en of iets de moeite waard is.

Niemand hebben om mee samen te gaan wordt vaker onder niet-westerse jongeren als blok-kade gezien om voorstellingen, concerten of musea te bezoeken.

Tot slot zijn het vaker de 13 t/m 17-jarigen, leerlingen uit het lager onderwijs, jongeren die noch studeren, noch werken en jongeren die op de Noordoever buiten de ring en op de Zuidoever wonen die zich door een onveilig gevoel 's avonds op straat laten weerhouden om een bezoek te brengen aan een theater, concert of museum.

5.8 Zelf kunstzinnig bezig zijn

Ruim een op de drie Rotterdammers is wel eens kunstzinnig bezig in zijn of haar vrije tijd. Onder jongere Rotterdammers ligt dat aandeel aanzienlijk hoger: onder hen is iets meer dan de helft wel eens kunstzinnig bezig (zie laatste kolom in tabel 5.17).

Zonder uitzondering is bij alle genoemde kunstzinnige activiteiten die in de tabel worden genoemd, het aandeel beoefenaars onder Rotterdamse jongeren gelijk of hoger dan onder de Rotterdamse 26-plussers. Met name het aandeel jongeren dat wel eens tekent, schildert of ander grafisch werk doet, is in vergelijking met de oudere Rotterdammers hoog.

Tabel 5.17 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde kunstzinnige activiteiten heeft gedaan*

	Tekenen, schilderen, grafisch werk	Beeldhouwen, boetseren, pottenbakken, sieraden maken	Werken met textiel, wandkleden maken, weven	Zingen	Muziekinstrument bespelen	Toneel, mime, (volks)dans, ballet (ook jazzballet)	Fotografie/film/video (geen vakantie-/familiekiekiejes/-filmpjes)	Verhalen/gedichten schrijven	Muziek maken op de computer	Websites ontwerpen	Minstens één van voorgaande
13 t/m 25	23	6	5	17	17	10	13	13	12	13	53
26 en ouder	11	5	5	8	8	3	7	5	3	4	33
Totaal	14	5	5	10	10	4	8	6	4	6	37

Uit de volgende tabel blijkt dat er ook tussen jongeren onderling verschillen zijn in het beoefenen van kunstzinnige activiteiten.

Tabel 5.18 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde kunstzinnige activiteiten heeft gedaan*

	Tekenen, schilderen, grafisch werk	Beeldhouwen, boetseren, pottenbakken, sieraden maken	Werken met textiel, wandkleeden maken, weven	Zingen	Muziekinstrument bespelen	Toneel, mime, (volks)dans, ballet (ook jazzballet)	Fotografie/film/video (geen vakantie-/familiekiejes/-filmpjes)	Verhalen/gedichten schrijven	Muziek maken op de computer	Websites ontwerpen	Minstens één van voorgaande
13 t/m 17	30	9	7	19	22	15	16	19	18	16	62
18 t/m 25	19	5	4	15	15	7	12	9	8	11	48
Man	18	2	1	10	15	4	15	9	20	18	49
Vrouw	26	10	7	21	19	14	12	15	6	9	56
Westers	23	6	4	16	21	11	13	11	11	12	55
niet-westers	22	6	6	17	12	8	13	14	13	14	50
VMBO of lager	27	8	6	18	22	14	20	16	18	17	59
MBO	23	3	3	17	16	5	14	14	13	16	55
HAVO, VWO	35	13	9	25	30	20	17	22	19	18	73
HBO, WO	21	9	4	16	16	10	13	11	10	10	55
betaald werk	15	2	3	11	13	6	9	5	5	7	38
Overig	17	5	4	11	4	4	2	13	8	10	41
Noordoever binnen ring	23	6	4	17	16	10	15	14	11	13	55
Noordoever buiten ring	22	6	1	19	24	14	14	9	10	13	55
Zuidoever	22	7	7	15	15	8	11	13	14	12	50
Sociale minima	22	6	5	16	17	8	14	13	11	14	54
Minimum tot modaal	22	7	5	16	13	9	12	13	8	10	48
Modaal tot 2x modaal	27	8	6	16	22	11	15	14	15	15	55
Meer dan 2x modaal	21	4	4	21	20	15	13	11	11	11	58
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	23	6	5	17	17	10	13	13	12	13	53
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	24	7	5	17	14	10	11	13	12	13	50

Het zijn vooral de 13 t/m 17-jarigen, meisjes en HAVO/VWO-leerlingen die in hun vrije tijd een of meerdere kunstzinnige activiteiten beoefenen. De werkende jongeren houden zich niet vaak bezig met een dergelijke vrijetijdsbesteding.

De etnische achtergrond van de jongeren, het stadsdeel waar jongeren wonen en het huishoudinkomen lijken over het algemeen minder bepalend te zijn voor het al dan niet beoefenen van kunstzinnige activiteiten. Alleen bij het bespelen van een muziekinstrument en het spelen van toneel, mime, dans en ballet is te zien dat deze activiteiten relatief veel worden beoefend door westerse jongeren, jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoog inkomen.

Onder de niet-westerse jongeren houden Turkse jongeren zich het meest met kunstzinnige activiteiten bezig: 57% van deze jongeren beoefent een of meerdere activiteiten. Dit geldt vooral voor de beeldende activiteiten zoals tekenen, schilderen, sieraden maken, beeldhouwen, boetseren, werken met textiel et cetera en tevens voor muziek maken op de computer.

5.9 Bezoek Locale Cultuur Centra (LCC)

Iets meer dan een op de tien Rotterdammers heeft in 2007 een van de LCC's in Rotterdam bezocht. Dit kan een LCC in de eigen deelgemeente zijn of daarbuiten. Onder jongeren is het aandeel bezoekers lager dan onder de 26-plussers.

Tabel 5.19 Bezoek aan Lokale Cultuur Centra onder Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers, in procenten

	LCC in eigen deelgemeente	LCC in andere deelgemeente	1 van de LCC's bezocht
13 t/m 25	7	4	9
26 en ouder	10	5	13
Totaal	10	5	12

Onder de jongeren zijn het relatief vaak de 13 t/m 17-jarigen, meisjes, niet-westerse jongeren (uit 'overig niet-westerse landen') en HAVO/VWO-leerlingen die het jaar voorafgaand aan het onderzoek wel eens een LCC bezochten (zie tabel 5.20). Overigens bezocht meer dan een kwart van de jongeren in Hoek van Holland een van de LCC's, waarvan het grootste deel in Hoek van Holland zelf. Overigens is bekend dat ook onder ouderen het bezoek aan het LCC in de deelgemeente relatief hoog is. Deelgemeenten waar het bezoek onder jongeren rond de 10% ligt, zijn Hillegersberg-Schiebroek, Charlois, Delfshaven en Feijenoord. Het bezoek aan LCC's door jongeren is het laagst in IJsselmonde (4%) en in Pernis (0%, maar hier bevindt zich geen LCC).

Tabel 5.20 Bezoek aan Lokale Cultuur Centra onder Rotterdamse jongeren naar enkele kenmerken, in procenten

	LCC in eigen deelgemeente	LCC in andere deelgemeente	1 van de LCC's bezocht
13 t/m 17	10	4	11
18 t/m 25	5	4	7
man	6	3	7
vrouw	7	4	10
westers	4	4	6
niet-westers	10	4	12
VMBO of lager	8	2	9
MBO	8	4	10
HAVO, VWO	13	5	16
HBO, WO	3	2	5
betaald werk	4	4	7
overig	7	6	10
Noordoever binnen ring	7	3	9
Noordoever buiten ring	7	5	10
Zuidoever	6	3	8

Tabel 5.20 Bezoek aan Lokale Cultuur Centra onder Rotterdamse jongeren naar enkele kenmerken, in procenten - vervolg

	LCC in eigen deelgemeente	LCC in andere deelgemeente	1 van de LCC's bezoekt
Sociale minima	8	5	11
Minimum tot modaal	6	4	8
Modaal tot 2x modaal	5	4	8
Meer dan 2x modaal	8	3	8
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	7	4	9

6 Uitgaan

In dit hoofdstuk wordt het uitgaansgedrag van jongeren vergeleken met dat van ouderen. Ook binnen de jongeren wordt gekeken naar onderlinge verschillen. Eerst wordt het recreatief bezoek aan Rotterdam besproken, vervolgens recreatieve uitgaven, bezoek aan winkelcentra en markten, bezoek aan horeca en bezoek aan buurtvoorzieningen.

6.1 Recreatief bezoek aan Rotterdam

Jongeren brachten in de zomermaanden van 2007 vaker een bezoek aan de stad dan 26-plussers en brachten hier ook meer tijd door. Het gemiddelde bedrag dat ze bij een bezoek uitgaven is vergelijkbaar met de uitgaven van hun oudere stadsgenoten.

Tabel 6.1 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de zomermaanden van 2007 een bezoek bracht aan de stad, gemiddelde duur en gemiddelde uitgaven bij het laatste bezoek

	Bezoekers	Duur in uren	Uitgaven in €
13 t/m 25	82	3,7	53
26 en ouder	74	2,9	52
Totaal	76	3,1	53

18 t/m 25-jarigen, meisjes, westerse jongeren (en Surinaamse/Antilliaanse jongeren), leerlingen van een hoger niveau onderwijs, jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen en jongeren die tot een huishouden behoren met een hoger inkomen, gaan in vergelijking met andere jongeren in de zomermaanden vaker naar de stad en brengen hier ook meer tijd door (zie tabel 6.2). De uitgaven van deze jongeren zijn niet altijd hoger.

In 2005 waren jongeren tijdens de zomermaanden vaker en langer in de stad te vinden. Ook gaven zij bij het laatste bezoek in vergelijking met 2007 gemiddeld €7,- meer uit.

Tabel 6.2 Percentage Rotterdamse jongeren naar diverse kenmerken dat in de zomermaanden een bezoek bracht aan de stad, gemiddelde duur en gemiddelde uitgaven bij het laatste bezoek

	Bezoekers	Duur in uren	Uitgaven in €
13 t/m 17	78	3,4	43
18 t/m 25	84	3,9	59
man	77	3,6	56
vrouw	85	3,8	51
westers	86	4,0	51
niet-westers	77	3,3	56

Tabel 6.2 *Percentage Rotterdamse jongeren naar diverse kenmerken dat in de zomermaanden een bezoek bracht aan de stad, gemiddelde duur en gemiddelde uitgaven - vervolg*

	Bezoekers	Duur in uren	Uitgaven in €
VMBO of lager	74	3,1	33
MBO	78	3,8	61
HAVO, VWO	86	3,9	47
HBO, WO	91	4,1	54
betaald werk	83	3,8	63
overig	65	2,8	49
Noordoever binnen ring	85	4,0	55
Noordoever buiten ring	82	3,7	52
Zuidoever	79	3,5	52
Sociale minima	78	3,3	52
Minimum tot modaal	79	3,6	44
Modaal tot 2x modaal	88	3,9	58
Meer dan 2x modaal	90	4,7	63
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	82	3,7	53
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	90	4,2	60

6.2 Geld uitgeven aan leuke, niet noodzakelijke dingen

Tabel 6.3 laat zien dat het merendeel van de Rotterdammers (zowel jong als oud) wel eens geld uitgeeft aan uit eten gaan en funshoppen. Ook wordt er regelmatig geld uitgegeven aan uitgaan. Het aandeel jongeren dat hier geld aan besteedt, is wel beduidend hoger dan het aandeel ouderen. Datzelfde geldt voor het horecabezoek. De oudere stadsgenoten geven juist vaker geld uit aan kansspelen.

Het gemiddelde bedrag dat er per maand aan niet noodzakelijke, maar wel leuk dingen wordt uitgegeven, is € 180,-. Het verschil tussen jongeren en ouderen is met € 10,- niet veel. Ouderen geven gemiddeld meer geld uit aan uit eten gaan, jongeren meer aan funshoppen.

Tabel 6.3 *Percentage Rotterdammers dat geld uitgeeft aan ..., naar leeftijd en gemiddeld uitgegeven bedrag in Euro's per maand**

<i>Het aandeel dat geld uitgeeft aan...</i>	Uit eten gaan	Horeca	Uitgaan	Zelf sporten	Kansspelen	Funshoppen	
13 t/m 25	87	70	85	54	16	87	
26 en ouder	84	58	66	51	37	85	
Totaal	84	60	70	51	33	86	
<i>Gemiddeld bedrag in Euro's, besteed aan...</i>	Uit eten gaan	Horeca	Uitgaan	Zelf sporten	Kansspelen	Funshoppen	Totaal
13 t/m 25	31	29	24	26	4	58	172
26 en ouder	51	25	24	25	9	48	182
Totaal	47	26	24	25	8	50	180

*) In de gemiddelde bedragen zijn de nullen meegeteld van degenen die niets uitgeven.

Onderstaande tabel laat zien dat ook de Rotterdamse jongeren onderling verschillen wat betreft hun uitgavenpatroon.

Zo geven jongeren in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar, jongens, westerse jongeren, werkende jongeren, jongeren die op de Noordoever wonen en jongeren die tot een huishouden behoren met een hoog inkomen, gemiddeld per maand meer geld uit aan “niet noodzakelijke maar wel leuke dingen” dan andere jongeren. Onder de niet-westerse jongeren zijn het de Surinamers en Antillianen die een nagenoeg gelijk bedrag aan “niet noodzakelijke maar wel leuke dingen” besteden als westerse jongeren. Turkse en Marokkaanse jongeren geven met gemiddeld € 135,- per maand het minst uit.

Tabel 6.4 Gemiddeld uitgegeven bedrag in Euro's per maand door jongeren naar diverse kenmerken*

<i>Gemiddeld bedrag in Euro's, besteed aan...</i>	Uit eten gaan	Horeca	Uitgaan	Zelf sporten	Kansspelen	Fun shoppen	Totaal
13 t/m 17	20	15	20	22	3	49	129
18 t/m 25	37	38	26	28	5	62	196
man	33	35	25	33	5	57	188
vrouw	30	26	23	20	4	58	161
westers	32	36	26	28	5	56	183
niet-westers	29	21	22	23	4	60	159
VMBO of lager	16	11	17	26	2	37	109
MBO	27	24	24	27	4	63	169
HAVO, VWO	21	19	22	21	2	48	133
HBO, WO	36	39	22	26	5	50	178
betaald werk	46	45	32	28	6	78	235
overig	23	20	17	22	6	52	140
Noordoever binnen ring	36	32	24	26	4	57	179
Noordoever buiten ring	27	32	27	26	4	62	178
Zuidoever	28	26	22	25	4	56	161
Sociale minima	24	22	20	25	3	50	144
Minimum tot modaal	34	28	25	24	5	54	170
Modaal tot 2x modaal	33	32	26	24	3	61	179
Meer dan 2x modaal	41	45	29	34	7	75	231
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	20	15	20	22	3	49	129
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	28	29	22	24	5	50	157

*) In de gemiddelde bedragen zijn de nullen meegeteld van degenen die niets uitgeven.

6.3 Bezoek aan winkels en markten

Over het algemeen worden winkelcentra vaker door jongeren dan door ouderen bezocht, maar bij de markten en winkelcentra in de eigen buurt is er nauwelijks verschil tussen jongeren en ouderen. Bijna driekwart van de Rotterdammers bezoekt wel eens het winkelcentrum in de eigen buurt. Onder de oudere Rotterdammers is dit de meest bezochte plek om te winkelen. Ook onder jongeren is dit een veel bezochte plek. De binnenstad van Rotterdam wordt echter door een nog iets groter aandeel jongeren bezocht. Het verschil met het aandeel Rotterdamse bezoekers van 26 jaar en ouder is groot.

Tabel 6.5 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat winkelcentra en markten bezoekt*

	Binnenstad Rotterdam	Markten in Rotterdam	Winkelcentrum Zuidplein	Winkelcentrum Oosterhof / Alexandrium	Winkelcentrum in eigen buurt	Winkelcentra buiten Rotterdam
13 t/m 25	78	44	39	24	75	18
26 en ouder	55	43	22	19	74	14
Totaal	59	43	25	20	74	15

Over het algemeen zijn het vaker de 13 t/m 17-jarigen dan 18 t/m 25-jarigen die winkelcentra en markten bezoeken (zie tabel 6.6). De winkels in de binnenstad (en de winkelcentra buiten Rotterdam) worden echter (iets) vaker door de ouderen bezocht.

Wellicht voor de hand liggend: de meeste winkelcentra (en markten) worden vaker door meisjes bezocht dan door jongens.

Niet-westerse jongeren (en jongeren die tot een huishouden met een lager inkomen behoren) bezoeken in vergelijking met de westerse jongeren vaker de Rotterdamse markten en het winkelcentrum op Zuidplein. Het bezoek aan de markt is met name hoog onder de Turkse en Marokkaanse jongeren. Westerse jongeren (en in iets mindere mate Surinaamse/Antilliaanse jongeren) en jongeren die tot een huishouden behoren met een hoger inkomen gaan juist vaker naar winkelcentrum de Oosterhof / Alexandrium. Turkse jongeren gaan graag naar het winkelcentrum bij hen in de buurt. Het verschil in het aandeel bezoekers ligt waarschijnlijk aan de samenstelling van de bevolking in de omgeving van de genoemde centra.

De binnenstad van Rotterdam en winkelcentra buiten de stad worden relatief veel door HBO- en WO-studenten bezocht. Jongeren die een VMBO-opleiding volgen, zijn relatief vaak te vinden op de markt of in het winkelcentrum bij hen in de buurt. MBO-leerlingen in winkelcentrum Zuidplein en HAVO-VWO-leerlingen in winkelcentrum de Oosterhof.

Het stadsdeel waar de jongeren wonen is eveneens van invloed op het aandeel bezoekers van specifieke winkelcentra. Zo zijn het relatief vaak de jongeren die op de Noordoever binnen de ring wonen die de winkels in de binnenstad en de markt(en) bezoeken. Jongeren die op de Zuidoever wonen zijn relatief vaak in winkelcentrum Zuidplein te vinden. En jongeren die buiten de ring wonen, gaan iets vaker dan de andere jongeren naar winkelcentrum Oosterhof / Alexandrium of naar de winkels in de eigen buurt.

Tabel 6.6 *Percentage Rotterdamse jongeren dat winkelcentra en markten bezoekt naar diverse kenmerken*

	Binnenstad Rotterdam	Markten in Rotterdam	Winkelcentrum Zuidplein	Winkelcentrum Oosterhof / Alexandrium	Winkelcentrum in eigen buurt	Winkelcentra buiten Rotterdam
13 t/m 17	72	46	44	30	79	17
18 t/m 25	81	43	35	20	72	19
man	73	33	36	22	71	19
vrouw	81	52	41	24	77	18
westers	75	35	29	27	75	18
niet-westers	81	55	51	19	74	19
VMBO of lager	68	56	46	30	82	17
MBO	80	49	53	27	76	17
HAVO, VWO	77	40	36	32	76	15
HBO, WO	89	41	23	15	67	27
betaald werk	75	37	36	23	74	18
overig	66	52	46	11	78	8
Noordoever binnen ring	86	52	21	12	67	21
Noordoever buiten ring	74	39	13	67	81	18
Zuidoever	71	39	69	13	79	16
Sociale minima	80	56	43	20	73	19
Minimum tot modaal	77	46	41	21	70	19
Modaal tot 2x modaal	78	39	36	25	78	18
Meer dan 2x modaal	81	30	29	29	79	17
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	78	44	39	24	75	18
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	79	49	35	25	74	22

6.4 Bezoek aan horeca

Van de genoemde horecagelegenheden in onderstaande tabel, wordt het restaurant door Rotterdammers het meest bezocht. Onder de jongeren is het bezoek aan een fastfood restaurant, snackbar of cafetaria echter nog hoger. Het verschil met oudere Rotterdammers is aanzienlijk. Datzelfde verschil tussen jong en oud doet zich (logischerwijs) ook voor bij het bezoek aan een discotheek.

Tabel 6.7 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat genoemde horeca wel eens bezoekt*

	Café / grand café	Koffiehuis	Restaurant	Discotheek	Fast food restaurant	Snackbar, cafetaria, shoarmazaak	Kantine sportclub
13 t/m 25	56	25	78	57	87	87	36
26 en ouder	54	16	74	15	54	56	24
Totaal	54	17	75	23	60	62	27

De meeste horecavoorzieningen worden meer door 18 t/m 25-jarigen, jongeren van westerse afkomst, HAVO-/VWO-leerlingen, HBO-/WO-studenten en jongeren met een baan bezocht. Ook jongeren die op de Noordoever binnen of buiten de ring wonen en jongeren die tot een huishouden behoren met een hoger inkomen bezoeken in vergelijking zijn vaker in de diverse horecagelegenheden te vinden. De fastfood restaurants en snackbars vormen een uitzondering. De jongeren die deze horecagelegenheden bezoeken, verschillen onderling nauwelijks van elkaar.

Wanneer wordt ingezoomd op de niet-westerse allochtonen, blijkt dat het met name Marokkaanse jongeren de koffiehuizen bezoeken (33%). Surinaamse en Antilliaanse jongeren bezoeken in vergelijking met andere niet-westerse jongeren vaak een discotheek (61%) en een sportkantine (38%).

In vergelijking met 2005 worden alleen de koffiehuizen, en in iets mindere mate de snackbars, door een groter deel van de jongeren bezocht. Bij de overige gelegenheden zijn geen opmerkelijke verschillen te zien tussen 2005 en 2007.

Tabel 6.8 Percentage Rotterdamse jongeren naar diverse kenmerken dat genoemde horeca wel eens bezoekt

	Café / grand café	Koffiehuis	Restaurant	Discotheek	Fast food restaurant	Snackbar, cafeteria, shoarma- zaak	Kantine sportclub
13 t/m 17	37	17	69	48	87	83	44
18 t/m 25	66	29	82	63	87	89	32
man	53	27	73	64	88	89	47
vrouw	57	23	81	53	86	85	28
westers	67	27	84	67	85	86	42
niet-westers	41	22	69	46	89	88	29
VMBO of lager	30	15	62	38	89	79	41
MBO	45	17	71	54	86	87	34
HAVO, VWO	53	28	83	65	88	89	49
HBO, WO	76	38	91	66	88	89	39
betaald werk	66	25	83	65	88	91	27
overig	44	18	56	34	74	75	27
Noordoever binnen ring	61	31	78	61	86	89	34
Noordoever buiten ring	62	25	81	66	92	84	45
Zuidoever	47	18	76	49	86	86	34
Sociale minima	52	24	70	50	86	85	28
Minimum tot modaal	54	29	76	52	88	87	36
Modaal tot 2x modaal	60	22	85	63	88	89	40
Meer dan 2x modaal	68	28	88	72	92	91	47
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	56	25	78	57	87	87	36
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	58	19	76	59	86	83	34

6.5 Bezoek aan buurtvoorzieningen

Het zwembad en de bibliotheek zijn de meeste bezochte buurtvoorzieningen (zie tabel 6.9). Onder Rotterdamse jongeren is het aandeel bezoekers beduidend hoger dan onder de oudere Rotterdammers. Ook het clubhuis van een sportvereniging wordt relatief vaak door jongeren bezocht. Bij het bezoek aan overige buurtvoorzieningen is er weinig verschil tussen jong en oud.

Tabel 6.9 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat onderstaande voorzieningen wel eens bezoekt*

	Wijkgebouw	Buurthuis/ clubhuis/ sociaal cultureel werk	Clubhuis Sportvereniging	Clubhuis speeltuin	Bibliotheek	Zwembad
13 t/m 25	16	17	32	10	48	59
26 en ouder	19	13	21	9	34	35
Totaal	19	13	23	9	36	40

Wanneer er wordt ingezoomd op de jongeren (zie tabel 6.10) blijkt dat het over het algemeen de jongeren van 13 t/m 17 jaar zijn die het jaar voorafgaand aan het onderzoek buurtvoorzieningen hebben bezocht. Ook hebben niet-westerse jongeren (met name van Marokkaanse afkomst) en leerlingen die een VMBO-opleiding of lager volgen, relatief vaak een of meer buurtvoorzieningen bezocht.

De wijkgebouwen en buurthuizen, clubhuizen e.d. worden niet alleen relatief vaak bezocht door 13 t/m 17-jarigen en niet-westerse jongeren, maar ook door jongens, jongeren die een lagere opleiding volgen of niet meer op school zitten en geen betaald werk hebben, jongeren die op de Zuidoever wonen en jongeren die tot een huishouden behoren met een lager inkomen.

Het 'profiel' van de jongeren die een clubhuis van een sportvereniging hebben bezocht, wijkt iets af van het profiel van de jongeren die de overige buurtvoorzieningen bezocht hebben. Zo zijn deze jongeren vaker van westerse afkomst, leerling van een HAVO-/VWO-opleiding, woonachtig op de Noordoever buiten de ring en behoren deze jongeren tot een huishouden met een hoog inkomen.

Ten opzichte van 2005 hebben zich geen opmerkelijke verschuivingen voorgedaan in het bezoek aan buurtvoorzieningen onder Rotterdamse jongeren.

Tabel 6.10 *Percentage Rotterdamse jongeren naar diverse kenmerken dat onderstaande voorzieningen wel eens bezoekt*

	Wijkgebouw	Buurthuis/ clubhuis/ sociaal cultureel werk	Clubhuis Sportvereniging	Clubhuis speeltuin	Bibliotheek	Zwembad
13 t/m 17	20	24	41	14	63	75
18 t/m 25	13	13	26	8	39	50
man	20	21	41	11	39	60
vrouw	13	14	25	10	54	58
westers	9	8	37	7	40	57
niet-westers	25	28	24	15	58	62
VMBO of lager	30	34	41	17	63	80
MBO	21	21	26	15	47	67
HAVO, VWO	12	13	50	11	70	75
HBO, WO	9	11	31	5	49	45
betaald werk	11	8	22	6	25	46
overig	21	28	23	16	51	47
Noordoever binnen ring	15	18	30	10	51	55
Noordoever buiten ring	11	10	43	9	44	58
Zuidoever	19	19	28	12	47	63
Sociale minima	21	19	26	11	54	58
Minimum tot modaal	17	19	27	8	44	56
Modaal tot 2x modaal	16	17	38	14	49	63
Meer dan 2x modaal	8	9	40	10	46	58
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	16	17	32	10	48	59
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	19	17	31	9	49	56

7 Vrijwilligerswerk

In dit hoofdstuk wordt de deelname van jongeren aan vrijwilligerswerk besproken.

Iets meer dan vier op de tien Rotterdammers doet wel eens onbetaald werk. Opmerkelijk is dat het verschil tussen jongeren en ouderen niet erg groot is. Jongeren doen minder aan informele hulp (wat plaatsvindt buiten vrijwilligersorganisaties om, ofwel “op eigen houtje”) en minstens net zo veel als ouderen aan vrijwilligerswerk in georganiseerd verband.

De jongeren die wel eens onbetaald actief zijn, doen dat gemiddeld iets meer dan twee uur per week, de onbetaald werkzame ouderen iets minder dan drie uur. Wanneer bij de gemiddelde tijdsbesteding ook alle “nullen” worden meegeteld van degenen die geen onbetaald werk verrichten, blijkt dat jongeren hier gemiddeld ongeveer een uur en twintig minuten per week aan besteden. Onder de ouderen is dit weer iets langer.

Tabel 7.1 Deelname aan onbetaalde werkzaamheden door Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers in procenten en tijdsbesteding per week

	informele hulp	vrijwilligerswerk	beide	totaal onbetaald werk	geen van beide	totaal	uren per week, iedereen	uren per week, alleen actieven
13 t/m 25	16	33	10	39	61	100	1,3	2,0
26 en ouder	28	31	15	44	56	100	1,6	2,8
Totaal	26	31	14	43	57	100	1,6	2,7

Onder de jongeren blinken de HBO/WO-ers uit in hun deelname aan onbetaalde werkzaamheden: ruim de helft van hen doet aan informele hulp en/of vrijwilligerswerk. Mogelijk houden verplichtingen tijdens de studie hiermee verband. De jongeren die als voornaamste dagelijkse activiteit betaald werk hebben en de jongeren die noch studeren noch werken zijn een stuk minder actief in onbetaalde werkzaamheden: slechts een op de drie jongeren in deze groepen doet aan minstens een van beide vormen van onbetaalde werkzaamheden. Overigens zijn Marokkaanse jongeren beduidend minder actief in onbetaalde werkzaamheden dan andere niet-westerse jongeren: bijna driekwart van de Marokkaanse jongeren doet niet aan informele hulp / vrijwilligerswerk, onder de overige niet-westerse jongeren is dit gemiddeld 58%.

In vergelijking met 2005 wordt er iets minder onbetaald werk gedaan. De lagere inzet in de informele hulp ligt hieraan ten grondslag.

Tabel 7.2 Deelname aan onbetaalde werkzaamheden door Rotterdamse jongeren in % en tijdsbesteding per week, naar diverse kenmerken

	informele hulp	vrijwilligers-werk	beide	totaal onbetaald werk	geen van beide	totaal	uren per week, iedereen	uren per week, alleen actieven
13 t/m 17	13	29	7	35	65	100	1,2	1,9
18 t/m 25	17	36	11	42	58	100	1,4	2,1
man	15	33	10	38	62	100	1,4	2,1
vrouw	16	34	10	40	60	100	1,3	2,0
westers	16	35	10	40	60	100	1,2	1,7
niet-westers	15	31	9	38	62	100	1,5	2,5
VMBO of lager	15	29	9	36	64	100	1,2	2,0
MBO	11	34	7	38	62	100	2,3	3,8
HAVO, VWO	12	35	8	39	61	100	1,1	1,6
HBO, WO	23	49	19	53	47	100	1,5	1,9
betaald werk	15	24	8	32	68	100	0,7	1,1
overig	18	21	6	33	67	100	1,5	2,7
Noordoever binnen ring	17	35	13	40	60	100	1,2	2,0
Noordoever buiten ring	13	34	7	40	60	100	1,4	1,9
Zuidoever	16	31	8	38	62	100	1,4	2,1
Sociale minima	16	37	10	42	58	100	1,9	2,9
Minimum tot modaal	17	28	9	36	64	100	1,1	1,8
Modaal tot 2x modaal	13	34	8	39	61	100	1,0	1,5
Meer dan 2x modaal	19	40	14	45	55	100	1,3	1,8
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	16	33	10	39	61	100	1,3	2,0
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	22	31	12	41	59	100	1,3	2,2

8 Waardering voor Rotterdam

In dit hoofdstuk wordt besproken of jongeren in Rotterdam vinden dat er in hun stad veel te beleven is, of ze trots zijn op hun stad en hoe de stad volgens hen aantrekkelijker kan worden.

8.1 Veel te beleven in Rotterdam?

Ongeveer een op de zes Rotterdammers vindt dat er niet zo veel of zelfs veel te weinig te beleven is in Rotterdam. De meerderheid van de Rotterdammers vindt dus wel dat er (heel) veel te beleven is in de stad. Jongeren vinden iets vaker dan ouderen dat er niet zo veel te beleven is.

Tabel 8.1 Vindt u dat in Rotterdam veel te beleven is? Naar leeftijd, in procenten

	heel veel	veel	niet zo veel	veel te weinig	Totaal
13 t/m 25	22	58	19	1	100
26 en ouder	21	65	13	2	100
Alle leeftijden	21	64	14	2	100

Wanneer wordt ingezoomd op de jongeren, blijkt dat jongeren in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar, jongeren van westerse afkomst, jongeren die een hoger niveau onderwijs volgen en jongeren die tot een huishouden behoren met een hoog inkomen, vaker dan de andere jongeren van mening zijn dat er (heel) veel te beleven is in de stad.

Jongeren die relatief vaak vinden dat er (veel) te weinig is te beleven, zijn 13 t/m 17-jarigen, niet-westerse jongeren (met name jongeren van Turkse afkomst), jongeren die een lager niveau van onderwijs volgen en jongeren die tot een huishouden behoren met een laag huishoudinkomen.

Ten opzichte van 2005 vinden meer jongeren dat er (heel) veel is te beleven in Rotterdam (80% in 2007 versus 74% in 2005).

Tabel 8.2 Vindt u dat in Rotterdam veel te beleven is? Jongeren naar diverse kenmerken, in procenten

	heel veel	veel	niet zo veel	veel te weinig	Totaal
13 t/m 17	20	55	23	2	100
18 t/m 25	22	60	16	1	100
man	22	58	17	2	100
vrouw	22	58	20	1	100
westers	20	64	14	2	100
niet-westers	24	51	25	1	100

Tabel 8.2 *Vindt u dat in Rotterdam veel te beleven is? Jongeren naar diverse kenmerken, in procenten - vervolg*

	heel veel	veel	niet zo veel	veel te weinig	Totaal
VMBO of lager	15	54	29	2	100
MBO	20	54	24	2	100
HAVO, VWO	29	55	16	1	100
HBO, WO	20	68	12	0	100
betaald werk	22	61	17	1	100
overig	28	50	17	6	100
Noordoever binnen ring	25	57	18	0	100
Noordoever buiten ring	20	60	18	1	100
Zuidoever	20	59	19	2	100
Sociale minima	25	54	20	2	100
Minimum tot modaal	21	57	21	1	100
Modaal tot 2x modaal	19	62	18	1	100
Meer dan 2x modaal	23	64	12	1	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	22	58	19	1	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	18	56	24	2	100

8.2 Trots op Rotterdam?

Zowel onder de jongeren als onder de oudere Rotterdammers is de meerderheid trots op Rotterdam. Een op de twintig Rotterdammers is niet trots op de stad. Onder de jongeren zijn dit er iets minder dan onder de ouderen.

Tabel 8.3 *Bent u trots op Rotterdam? Naar leeftijd, in procenten*

	Ja	Een beetje	Nee	Totaal
13 t/m 25	65	31	4	100
26 en ouder	64	31	6	100
Alle leeftijden	64	31	5	100

Wanneer de jongeren verder worden uitgesplitst (zie tabel 8.4) blijkt dat het vaker de jongens dan de meisjes zijn die trots zijn op de stad. Daarnaast zijn het relatief vaak de jongeren die een hogere opleiding volgen, jongeren die buiten de ring wonen en jongeren die tot een huishouden met een hoog inkomen behoren die zeggen trots te zijn op de stad. Deze kenmerken komen grotendeels overeen met de kenmerken van jongeren die relatief vaak van mening zijn dat er (heel) veel te beleven is in de stad.

Wel is het opvallend dat westerse jongeren minder vaak trots zijn op de stad dan de niet-westerse jongeren, terwijl zij wel vaker tevreden zijn over wat er te beleven is in de stad. Waarschijnlijk ligt hier dan ook een andere oorzaak aan ten grondslag.

Surinamers en Antillianen zijn het meest trots op de stad (69%), Turken het minst (62%).

In vergelijking met 2005 zijn jongeren iets vaker trots op hun stad.

Tabel 8.4 Bent u trots op Rotterdam? Jongeren naar diverse kenmerken, in procenten

	Ja	Een beetje	Nee	Totaal
13 t/m 17	65	31	4	100
18 t/m 25	65	31	4	100
man	68	27	5	100
vrouw	62	34	3	100
westers	64	30	6	100
niet-westers	66	32	2	100
VMBO of lager	60	38	2	100
MBO	62	34	5	100
HAVO, VWO	69	26	5	100
HBO, WO	68	29	3	100
betaald werk	63	32	5	100
overig	69	22	8	100
Noordoever binnen ring	63	33	5	100
Noordoever buiten ring	70	26	4	100
Zuidoever	64	32	3	100
Sociale minima	59	36	5	100
Minimum tot modaal	66	29	4	100
Modaal tot 2x modaal	64	32	4	100
Meer dan 2x modaal	72	24	3	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	65	31	4	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	61	34	5	100

8.3 Hoe Rotterdam aantrekkelijker maken?

Tweederde van de Rotterdammers kan wel iets noemen om de stad aantrekkelijker te maken (zie tabel 8.5). De meest genoemde aandachtspunten zijn veiligheid en onderhoud en het schoonhouden van openbare ruimten. Aan meer festivals en evenementen, attracties en hoge gebouwen hebben de Rotterdammers minder behoefte. Samen met 'meer aantrekkelijke winkels' zijn dit echter wel punten die vaker door jongeren dan door ouderen worden genoemd. De ouderen in Rotterdam zijn juist vaker van mening dat openbare ruimten beter onderhouden en schoongemaakt moeten worden en dat het netwerk van wandel- en fietspaden uitgebreid zou moeten worden.

Tabel 8.5

Waarvoor zou Rotterdam aantrekkelijker gemaakt moeten worden? Naar leeftijd, in procenten

	vergroten van de veiligheid	beter onderhoud en schoon houden openbare ruimte	verbeteren bereikbaarheid met auto en parkeervoorz.	verbeteren bereikbaarheid met fiets en het ov	uitbreiden van het netwerk van wandel- en fietspaden	meer horeca en terrasjes	meer aantrekkelijke winkels	meer festivals en evenementen	meer attracties	meer mooie hoge gebouwen	niets, Rotterdam is al aantrekkelijk genoeg
13 t/m 25	39	33	19	15	9	15	25	17	14	9	35
26 en ouder	40	40	22	17	13	12	19	7	6	5	32
Alle leeftijden	40	39	21	16	12	12	20	9	8	6	33

13 t/m 17-jarigen, niet-westerse jongeren, jongeren die op de Noordoever buiten de ring wonen en jongeren die tot een huishouden behoren met een minimum tot modaal inkomen, zijn vaker dan andere jongeren van mening dat de stad al voldoende aantrekkelijk is. Onder de niet-westerse jongeren bevinden zich relatief veel Marokkanen die de stad voldoende aantrekkelijk vinden. En ondanks dat Surinamers en Antillianen onder de niet-westers jongeren het meest trots zijn op de stad, geven zij het vaakst mogelijke verbeterpunten aan.

Ook MBO-leerlingen vinden relatief vaak dat er wel iets gedaan zou kunnen worden om de stad aantrekkelijker te maken.

Ten opzichte van 2005 vinden minder jongeren dat Rotterdam aantrekkelijker gemaakt zou moeten worden. Met name het aandeel jongeren dat van mening is dat de stad veiliger zou moeten worden, is ten opzichte van 2005 afgenomen.

Tabel 8.6

Waardoor zou Rotterdam aantrekkelijker gemaakt moeten worden? Jongeren naar diverse kenmerken, in procenten

	vergroten van de veiligheid	beter onderhoud en schoon houden openbare ruimte	verbeteren bereikbaarheid met auto en parkeerveroorz.	verbeteren bereikbaarheid met fiets en het ov	uitbreiden van het netwerk van wandel- en fietspaden	meer horeca en terrasjes	meer aantrekkelijke winkels	meer festivals en evenementen	meer attracties	meer mooie hoge gebouwen	niets, Rotterdam is al aantrekkelijk genoeg
13 t/m 17	39	33	11	15	9	12	25	17	16	8	40
18 t/m 25	39	33	23	15	9	17	25	17	13	10	32
man	36	32	18	15	9	16	21	17	15	18	36
vrouw	41	34	19	14	8	15	28	16	13	3	34
westers	41	35	19	14	10	18	23	16	10	9	33
niet-westers	36	30	18	16	7	11	27	17	20	10	38
VMBO of lager	37	33	12	16	8	7	27	17	17	6	40
MBO	42	36	20	17	9	14	31	21	21	10	27
HAVO, VWO	33	32	11	13	10	15	26	17	13	7	39
HBO, WO	39	30	19	17	10	25	30	16	9	14	32
betaald werk	42	34	27	12	9	15	19	15	13	10	35
overig	36	31	14	10	6	8	10	14	11	4	45
Noordoever binnen ring	37	33	18	14	11	20	28	17	12	11	33
Noordoever buiten ring	37	31	21	17	9	11	21	17	13	8	41
Zuidoever	42	34	18	14	7	13	24	17	17	9	34
Sociale minima	42	32	15	14	11	12	25	18	16	10	33
Minimum tot modaal	40	33	18	16	6	13	22	11	10	6	39
Modaal tot 2x modaal	35	33	20	13	10	16	24	17	15	12	36
Meer dan 2x modaal	38	37	27	16	6	23	28	22	14	8	30
Totaal 13 t/m 25 jarigen 07	39	33	19	15	9	15	25	17	14	9	35
Totaal 13 t/m 25 jarigen 05	48	38	22	14	8	19	26	17	14	10	26

9 Vergelijking met landelijk onderzoek

9.1 Inleiding

In juni 2009 verscheen de SCP-publicatie 'Cultuurbewonderaars en cultuurbeoefenaars' waarin trends in cultuurparticipatie en mediagebruik in Nederland worden beschreven. De publicatie is gebaseerd op de uitkomsten van een landelijk onderzoek¹ dat in 2007 werd uitgevoerd. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op enkele uitkomsten van dat onderzoek, en worden de uitkomsten vergeleken met de uitkomsten van de Rotterdamse VTO, gehouden in hetzelfde jaar. Het gaat daarbij telkens om een vergelijking van jongeren in de leeftijd van 12 t/m 19 jaar, de leeftijds categorie van jongeren, zoals die in het SCP-rapport voorkomt.

In hoofdstuk twee van *dit* rapport worden de Nederlandse en de Rotterdamse jongeren vergeleken voor wat betreft hun opleidings- en inkomensniveau. Die achtergrondgegevens zijn interessant om in het achterhoofd te hebben bij het lezen van de volgende paragrafen.

9.2 Uitkomsten VTO vergeleken met landelijk onderzoek

Voor het bezoek aan enkele culturele voorstellingen, culturele instellingen en het beoefenen van kunstzinnige activiteiten kunnen de cijfers uit het VTO worden vergeleken met de landelijke uitkomsten van het onderzoek van het SCP. Doordat de onderzoeken door verschillende partijen op een verschillende wijze zijn uitgevoerd en doordat de vraagstelling in beide onderzoeken niet exact met elkaar overeenkomen, dient is wel enige voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies.

In onderstaande tabel worden de resultaten getoond van het bezoek aan culturele voorstellingen en culturele instellingen. Het betreft alleen het bezoek van 12 t/m 19-jarigen.

Tabel 9.1 Percentage jongeren in Rotterdam en Nederland dat in het jaar voorafgaand aan de enquête genoemde culturele voorstellingen of instellingen bezocht

	Rotterdam	Nederland
Toneelvoorstelling	30	36
Cabaret of kleinkunst	12	13
Concert klassieke muziek, opera, operette	10	7
Concert pop-/wereldmuziek, jazz, musicals*	38	37
Ballet-/dansvoorstelling**	12	6
Film in bioscoop of filmhuis	87	89
Feest met live optreden in eigen kring***	60	58
Museum	42	51
Galerie****	12	21

*) landelijk wordt ook 'dance' meegeteld. In de VTO vormt dit samen met de houseparty's een aparte categorie.

**) landelijk worden alleen de bezoeken aan balletvoorstellingen meegeteld.

¹ Het Aanvullend Voorzieningsgebruik Onderzoek (AVO)
Quickscan Rotterdamse jongeren in hun vrije tijd, 2007

Over het algemeen lijkt de cultuurparticipatie van jongeren in Rotterdam redelijk vergelijkbaar met de cultuurparticipatie van jongeren in geheel Nederland. Het bezoek aan toneelvoorstellingen, musea en galeries lijken in Rotterdam wel lager dan in Nederland.

In onderstaande tabel wordt het aandeel beoefenaars van kunstzinnige activiteiten door jongeren in Rotterdam vergeleken met het aandeel beoefenaars in Nederland.

Tabel 9.2. Percentage jongeren in Rotterdam en Nederland dat in het jaar voorafgaand aan de enquête genoemde kunstzinnige activiteiten in de vrije tijd beoefent

	Rotterdam	Nederland
Kunstbeoefening algemeen	60	57
Muziek (muziekinstrument + zang)	29	35
Toneel, mime, dans, ballet*	14	9
Urban culture (streetdance, breakdance, hiphop en rap)	-	13
Beeldende kunst (tekenen, schilderen + beeldhouwen + textiel)	32	31
Multimedia (foto, film + websites ontwerpen)**	25	23
Schrijven	18	16

*) landelijk is het alleen theater.

**) landelijk is het grafisch werk op de computer i.p.v. websites ontwerpen.

Ook hier vertonen de Rotterdamse jongeren gelijkenissen met de Nederlandse jongeren. Het aandeel kunstbeoefenaars in Rotterdam lijkt iets hoger te liggen dan in Nederland. In Nederland lijkt een groter aandeel jongeren een muziekinstrument te bespelen of te zingen.

Bijlagen

BIJLAGE I: DE BETEKENIS VAN DE PERCENTAGES; SIGNIFICANTIE

I.1 Percentages

In de tabellen in dit rapport staan de uitkomsten in percentagevorm weergegeven. Dit is gedaan omdat percentages gemakkelijker te vergelijken zijn dan aantallen, dat is met name het geval wanneer het totale aantal respondenten van twee te vergelijken groepen verschilt, bijvoorbeeld bij de vergelijking van leeftijdsgroepen.

Metingen via een steekproef leveren een schatting van de werkelijkheid. Het toevalskarakter van de steekproef heeft als consequentie, dat schatting en werkelijke waarde ten gevolge van het toeval kunnen afwijken. (*Daarnaast* zijn ook afwijkingen mogelijk ten gevolge van andere zaken dan het toeval, zoals onder- en oververtegenwoordigingen van bepaalde categorieën respondenten, bijvoorbeeld door selectieve non-respons, zie hierover bijlage II.) De mogelijke afwijkingen ten gevolge van het toeval kunnen worden uitgedrukt in betrouwbaarheidsmarges. Gangbaar is een uitdrukking in 95%-betrouwbaarheidsmarges.

De 95%-betrouwbaarheidsmarge geeft aan hoe groot het verschil tussen de geschatte waarde en de werkelijke waarde *zou kunnen* zijn ten gevolge van het toeval. De betekenis van zo'n marge is dat de kans 95% is dat de waarde in werkelijkheid binnen de deze marges zal liggen.

Een betrouwbaarheidsmarge (dus: de onnauwkeurigheid) is kleiner naarmate de steekproef groter is, maar verschilt ook met het gemeten percentage: percentages van rond de 50 procent hebben de grootste onnauwkeurigheid. Hoe verder het percentage van de 50 procent af zit, des te kleiner is de onnauwkeurigheid.

De volgende tabel geeft voor in steekproeven of delen daarvan gemeten percentages de betrouwbaarheidsmarges voor een meting van 50 procent (dus voor het ongunstigste geval), en ter illustratie ook voor een meting van 10 procent en van 90 procent. Overigens wordt in deze tabel met de steekproef bedoeld: de *netto* steekproef, ofwel: het aantal respondenten.

Figuur I.1: De 95%-betrouwbaarheidsmarges van gemeten percentages.

Bij een aantal respondenten van:	moet een meting van 10% worden opgevat als:	moet een meting van 50% worden opgevat als:	moet een meting van 90% worden opgevat als:
6.835 (gehele VTO 2007)	tussen 9 en 11 %	tussen 49 en 51 %	tussen 89 en 91 %
1.140 (jongeren VTO 2007)	tussen 8 en 12 %	tussen 47 en 53 %	tussen 88 en 92 %
403 (13 t/m 17 jaar VTO 2007)	tussen 7 en 13 %	tussen 45 en 55 %	tussen 87 en 93 %
737 (18 t/m 25 jaar VTO 2007)	tussen 8 en 12 %	tussen 44 en 56 %	tussen 88 en 92 %
651 (westerse jongeren VTO 2007)	tussen 8 en 12 %	tussen 44 en 56 %	tussen 88 en 92 %
489 (niet- west. jongeren VTO 2007)	tussen 7 en 13 %	tussen 44 en 56 %	tussen 87 en 93 %

Een voorbeeld: tabel 5.11 vermeldt dat 10 procent van de jongeren voorstellingen van toneel of dans bezoekt. Dat betekent eigenlijk 10 procent plus of min 1,7 procent. Anders gezegd: we weten met 95% zekerheid dat 8 tot 12 procent van *alle* ruim 100.000 Rotterdamse jongeren voorstellingen van toneel of dans bezoekt².

I.2 Vergelijkingen

Ook bij de vergelijking van percentages of verdelingen (bijvoorbeeld: tussen mannen en vrouwen, of tussen de laatste en de voorgaande VTO) is het mogelijk dat een gemeten verschil wordt veroorzaakt door het toeval. Het gemeten verschil wordt in dat geval 'niet significant' genoemd. Om te bepalen of het verschil tussen twee gemeten percentages significant is, bestaan een wiskundige techniek: de zogeheten t-toets. De uitkomsten van zo'n toets zijn niet eenvoudig weer te geven zoals met betrouwbaarheidsmarges is gedaan in de voorgaande tabel. Wel kan in het algemeen gesteld worden, dat de grens tussen 'significant' en 'niet-significant' wat kleiner is dan het totaal van de beide betrouwbaarheidsmarges. Een voorbeeld: iets is niet aantoonbaar toegenomen als het in de VTO 2005 50 procent was en in de VTO 2007 52 procent. Een stijging van 10 procent naar 12 procent is overigens wel significant (bij deze gemeten waarden zijn de marges wat kleiner).

De boodschap is dan ook dat in het algemeen verschillen of afwijkingen van 1 of 2 procent niet als verschillen mogen worden beschouwd, maar evengoed door het toeval kunnen zijn veroorzaakt. De lezer hoeft zich over dit soort zaken echter niet druk te maken, want in de tekst van dit rapport is hiermee rekening gehouden. Als een verschil niet significant is, is het niet genoemd en als een verschil genoemd is, is het significant.

I.3 Gemiddelden

Ook om te bepalen of het verschil tussen twee gemeten gemiddelden (bijvoorbeeld het verschil tussen twee rapportcijfers) significant is of slechts veroorzaakt is door het toeval kan een t-toets worden verricht. Hoewel ook hier het precieze resultaat van geval tot geval verschilt, en met name ook afhangt van de gemeten waarden en de spreiding rond de gemiddelden, geldt in de praktijk in het algemeen, dat verschillen in rapportcijfers van 0,2 en hoger significant zijn. Bij een meting over een *deel* van de steekproef –bijvoorbeeld over alleen de mannen in de VTO 2007– ligt deze grens hoger. Ook hier is in de tekst van dit rapport rekening mee gehouden. Als een verschil niet significant is, is het niet genoemd en als een verschil genoemd is, is het significant.

² Bij het berekenen van de betrouwbaarheidsmarge bij percentages kan worden uitgegaan van de volgende benaderende formule: de absolute 95%-betrouwbaarheidsmarge is $1,96 \times \sqrt{p(100-p) / (n-1)}$, waarbij p het gemeten percentage is en n de omvang van de (deel-) steekproef.

Een percentage van 50% heeft in de VTO 2007 dus een betrouwbaarheidsmarge van $1,96 \times \sqrt{(50 \times 50) / \sqrt{6.834}} = 1,2\%$.
Bij een percentage van 1% hoort in de VTO 2007 een betrouwbaarheidsmarge van $1,96 \times \sqrt{(1 \times 99) / \sqrt{6.834}} = 0,2\%$.
Bij een percentage van 50% onder alleen de 3.190 mannen wordt dat $1,96 \times \sqrt{(50 \times 50) / \sqrt{3.189}} = 1,7\%$.

BIJLAGE II RESPONS EN REPRESENTATIVITEIT

II.1 Respons

De respons op de Vrijtijdsomnibusenquête 2007 (althans het zogeheten basisdeel ervan) bedroeg 40 procent. Er reageerden 6.654 respondenten uit een steekproef van 16.667. Daarmee is de respons dit jaar weer lager dan twee jaar geleden, toen zij 46 procent bedroeg. De respons van de VTO van 2007 is vrijwel gelijk aan de respons bij de "gewone" Omnibusenquête is (2007: 41 procent). De dalende trend in de responsbereidheid is duidelijk. Toch scoort de VTO 2007 hoger dan vergelijkbare enquêtes in de andere drie grote steden.

Bovenstaande betreft het basisdeel van de steekproef. Daarnaast is er de vragenlijst deze keer op verzoek van een van de opdrachtgevers ook toegestuurd aan een steekproef van Rotterdamers in de leeftijd van 75 jaar en ouder. Ook als deze respons wordt meegeteld, komt de respons op 40 procent. Op het laatste moment zijn er nog een kleine 2.000 extra vragenlijsten verstuurd aan een aanvullende steekproef. Dit omdat de aantallen respondenten van sommige groepen Rotterdamers tot op dat moment nog niet zodanig waren dat daar afzonderlijk betrouwbare uitspraken op konden worden gebaseerd. Omdat de mensen in deze extra steekproef slechts ongeveer een week de tijd had om te reageren (de sluitingsdatum van het veldwerk naderde) kennen zij een lage respons van 14 procent en brengen zij de totale respons naar beneden van 40 naar 37 procent. De verschillende aantallen en responspercentages zijn in onderstaande tabel op een rijtje gezet.

Tabel II.1 Respons op de Vrijtijdsomnibusenquête 2007

	Basis	Inclusief 75-plussers	Inclusief extra verzending (zonder 75-plussers)
Steekproef	16.461	17.750	18.439
Respons	6.564	7.097	6.835
Responspercentage	40%	40%	37%

Bij deze responspercentages moet worden bedacht, dat ieder formulier dat om welke reden dan ook niet ingevuld is geretourneerd tot de non-respons is gerekend; dus ook formulieren voor mensen die inmiddels niet meer bereikbaar zijn door bijvoorbeeld verhuizing of overlijden. Veel onderzoeksbureaus tellen zulke mislukte contacten niet mee bij de bepaling van het responspercentage. Al met al is een respons zoals hierboven weergegeven nog steeds niet slecht voor schriftelijke enquêtes in een stad als Rotterdam. Het CBS kampt bijvoorbeeld bij haar landelijke enquêtes in de grote steden met een slechtere en selectievere respons, en overall kampen markt- en opinieonderzoeksbureaus met een dalende responsbereidheid.

II.2 Representativiteit en weging: inleiding

In het vervolg van deze bijlage wordt aan de hand van een aantal persoonskenmerken de representativiteit van de uiteindelijke netto steekproef (de respons) besproken. Daartoe worden kenmerken van de respondenten vergeleken met die van de totale Rotterdamse bevolking van 13 tot en met 75 jaar. Bij nagenoeg alle inhoudelijke analyses van onderzoeksuitkomsten van de VTO worden de 75-plussers buiten beschouwing gelaten (75-plussers zijn in eerdere jaren ook niet meegenomen in de analyses). Ook in deze analyse van de representativiteit worden zij daarom buiten beschouwing gelaten.

Een van de opdrachtgevers van de VTO heeft verzocht om per deelgemeente uitspraken te kunnen doen over sportdeelname van de bevolking. Omdat in de ene deelgemeente een stuk minder mensen wonen dan in de andere is besloten om een gestratificeerde steekproef te trekken. Dit houdt in dat een inwoner van een kleine deelgemeente meer kans heeft om een vragenlijst te ontvangen dan een inwoner van een grote deelgemeente.

Daarnaast was er de wens om extra ouderen (55-plussers) in de steekproef op te nemen. Zo doende is de steekproef gestratificeerd naar leeftijdsgroep (tot 55 jaar en daarboven) en naar deelgemeente. Het basisbestand van de VTO vormt daardoor per definitie geen afspiegeling van de Rotterdamse bevolking naar deelgemeente en naar leeftijd. Om toch uitspraken te kunnen doen over de gehele Rotterdamse bevolking, is bij de analyses een weging toegepast. Dat betekent dat de 'scheve' verdeling naar deelgemeente en naar leeftijdsgroep in het respondentenbestand met behulp van een weefactor is teruggebracht naar de verdeling zoals die is in de bevolking van Rotterdam. Daardoor vormt het respondentenbestand (gewogen) een goede afspiegeling van de Rotterdamse bevolking. Sterker nog: het aandeel dat elke leeftijdsgroep per deelgemeente uitmaakt van de totale Rotterdamse bevolking is in het respondentenbestand exact gelijk aan dat aandeel in de bevolking.

Er is nog wel enigszins verschil te zien bij de verdeling naar andere kenmerken, zoals in de verdeling naar geslacht en naar etniciteit. Ook komt de verdeling naar leeftijd in het respondentenbestand niet *perfect* overeen met die in de bevolking. (De stratificatie naar leeftijd die door de weefactor wordt tenietgedaan is immers slechts een tweedeling: onder en boven de 55 jaar). In de volgende paragraaf wordt de representativiteit naar enkele kenmerken besproken.

II.3 Representativiteit naar diverse kenmerken

In deze paragraaf wordt een vergelijking gemaakt tussen de verdeling naar enkele persoonskenmerken in de VTO 2007 en in de bevolking van Rotterdam. Daarbij worden bevolkingscijfers gebruikt met als peildatum 1 januari 2008, omdat de enquête plaatsvond in het najaar van 2007, en dus dicht bij 1 januari 2008 dan bij 1 januari 2007.

In de volgende tabel is de verdeling naar geslacht weergegeven van de respondenten van de VTO 2007 en van de Rotterdamse bevolking op 1 januari 2008. Vrouwen blijken oververtegenwoordigd. Dat vrouwen beter responderen is traditioneel en kwam ook voor in de vorige VTO. Onder de jongeren blijkt dit nog iets meer het geval dan onder de niet-jongeren.

Tabel II.2: Verdeling van de respondenten en van de bevolking in Rotterdam van 13 tot en met 75 jaar naar geslacht, in procenten

Leeftijdsgroepen:	13 t/m 75 jaar		13 t/m 25 jaar	
	VTO 2007 (gewogen)	Bevolking	VTO 2007 (gewogen)	Bevolking
Man	44	50	42	50
Vrouw	56	50	58	50
Totaal	100	100	100	100

De volgende tabel geeft de verdeling naar leeftijd weer van de respondenten van de VTO 2007 en van de Rotterdamse bevolking op 1 januari 2008. Al met al zijn de verschillen in de beide verdelingen niet groot. De groep van 45 t/m 64 jaar is licht oververtegenwoordigd. De jongste groep is juist iets ondervertegenwoordigd. Dat is in voorgaande edities ook steeds het geval geweest. Overigens heeft deze ondervertegenwoordiging van jongeren juist in *dit* rapport maar weinig invloed op de betrouwbaarheid van de uitkomsten. Frappant is dat, hoewel de jongeren kennelijk iets minder bereid zijn mee te werken aan dit soort enquêtes, de *jongste* jongeren wel weer iets beter vertegenwoordigd zijn dan de *oudere* jongeren.

Tabel II.3: Verdeling van de respondenten en van de bevolking in Rotterdam naar leeftijd, in procenten

	VTO 2007 (gewogen)	Bevolking (13 t/m 75 jaar)
13 t/m 24 jaar	17	20
25 t/m 44 jaar	39	40
45 t/m 64 jaar	34	30
65 t/m 75 jaar	10	10
Totaal	100	100
<i>Alleen de 13 t/m 25 jarigen</i>		
13 t/m 17	36	31
18 t/m 25	64	69
Totaal	100	100

De volgende tabel toont de verdeling van de respondenten en van de Rotterdamse bevolking van 13 tot en met 75 jaar naar etniciteit. Ook worden de jongeren apart genoemd.

Tabel II.4: Verdeling van de respondenten en van de bevolking (per 1-1-2007) in Rotterdam naar etniciteit, in procenten

Leeftijdsgroepen:	13 t/m 75 jaar		13 t/m 25 jaar	
	VTO 2007 (gewogen)	Bevolking	VTO 2007 (gewogen)	Bevolking
Suriname	7	9	9	11
Ned.Antillen/Aruba	2	3	3	5
Kaapverdië	2	3	4	4
Turkije	6	8	9	10
Marokko	5	6	10	9
overig niet-westers	5	7	9	10
<i>Subtotaal niet westers</i>	<i>27</i>	<i>36</i>	<i>44</i>	<i>49</i>
autochtoon	63	54	50	42
EU (25 landen)	5	6	3	5
overig westers	4	5	3	4
<i>Subtotaal westers</i>	<i>73</i>	<i>64</i>	<i>56</i>	<i>51</i>
Eindtotaal	100	100	100	100

Het duidelijkste verschil tussen de verdeling in het respondentenbestand van de VTO en die in de bevolking is de oververtegenwoordiging van autochtonen (dat wil zeggen dat beide ouders van de respondent in Nederland zijn geboren). Het subtotaal van niet-westerse Rotterdamers dat ruim een derde van de bevolking uitmaakt is wat mager vertegenwoordigd met ruim een kwart van de respondenten. Per etnische groep zijn de verschillen steeds slechts een of twee procent. Dat geldt ook voor de beide groepen westerse allochtonen. De verdeling van het respondentenbestand naar etniciteit komt overeen met die in eerdere versies van de VTO.

Binnen de jongeren in de VTO is de verdeling naar etniciteit iets beter. Het verschil tussen het aandeel niet westerse jongeren in de bevolking en in de enquête is onder hen iets kleiner dan onder de gehele respondentengroep (geen negen, maar vijf procentpunten). Binnen de groepen die qua vrijetijdsbesteding het sterkst verschillen van de autochtonen (Turken, Marokkanen en "overig niet-westers") is het verschil tussen de VTO-verdeling en de verdeling in de bevolking steeds slechts één procentpunt.

De volgende tabel toont de verdeling van de respondenten en van de Rotterdamse bevolking van 13 tot en met 75 jaar over de deelgemeenten van Rotterdam. Omdat de gewogen percentages in de enquête exact overeenkomen met de percentages in de bevolking, is tevens de *ongewogen* verdeling in het respondentenbestand weergegeven. Hieruit blijkt duidelijk dat de weging noodzakelijk was om te zorgen dat respondenten die in een kleinere deelgemeente wonen niet onevenredig sterk de uitkomsten op stadsniveau beïnvloeden. Deelgemeente Hoek van Holland illustreert dit het duidelijkst. Andersom geldt dat respondenten in een grote deelgemeente als Prins Alexander zonder weging te licht zouden meetellen in het totaal, maar met weging precies zwaar genoeg.

Tabel II.5: Verdeling van de respondenten (ongewogen en gewogen) en van de totale bevolking in Rotterdam van 13 tot en met 75 jaar naar deelgemeente¹, in procenten

Leeftijdsgroepen:	13 t/m 75 jaar			13 t/m 25 jaar	
	VTO 2007 ongewogen	VTO 2007 gewogen	Bevolking	VTO 2007 gewogen	Bevolking
Stadscentrum	7	6	6	5	6
Delfshaven	12	12	12	15	15
Overschie	7	3	3	2	2
Noord	8	9	9	8	9
Hillegersberg-Schiebroek	7	6	6	4	5
Kralingen-Crooswijk	7	9	9	11	10
Prins Alexander	7	15	15	13	13
Feijenoord	10	12	12	13	12
IJsselmonde	10	10	10	9	9
Charlois	11	11	11	12	11
Hoogvliet	6	6	6	6	5
Hoek van Holland	6	2	2	1	1
Pernis	1	1	1	1	1
Totaal	100	100	100	100	100

De tabel toont ook de verdeling over deelgemeenten van alleen de jongeren, zowel in de VTO als in de bevolking. Omdat de weging gebaseerd is op de gehele bevolking, leidt dit binnen de deeltgroep *jongeren* niet helemaal tot een perfecte afspiegeling, maar de verschillen tussen VTO en bevolking zijn steeds slechts één of nul procentpunt.

II.4 Representativiteit: conclusie

Voor zover op verifieerbare kenmerken valt na te gaan, is de respons op de Vrijtijdsomnibusenquête 2007 voldoende representatief voor de totale Rotterdamse bevolking van 13 tot en met 75 jaar. Dit ondanks het feit dat vrouwen, Rotterdammers boven tussen de 45 en de 65 jaar en autochtonen wat zijn oververtegenwoordigd en mannen, jongeren tot 25 jaar en niet-westerse allochtonen wat zijn ondervertegenwoordigd. Dit is in overeenstemming met de eerdere reeksen van de VTO, waardoor er geen trendbreuken als gevolg van verschil in representativiteit zullen ontstaan in tijdreeksen.

Ook voor de jongeren in de VTO geldt dat de afspiegeling voldoende is om een betrouwbaar beeld te schetsen. Meisjes zijn oververtegenwoordigd, maar voor het als belangrijk beschouwde achtergrondkenmerk *etniciteit* is de afspiegeling van de VTO ten opzichte van de bevolking onder de jongeren beter dan onder de niet-jongeren. Jongere jongeren zijn iets sterker vertegenwoordigd dan oudere jongeren. Naar deelgemeente bezien is de afspiegeling bijna perfect.

¹ Bij alle bevolkingscijfers zijn de (weinige) inwoners van haven- en industriegebieden buiten de tellingen gelaten. In de VTO komen zij ook niet voor.

Voor de selectiviteit van de respons op enquêtes kan een aantal verklaringen worden bedacht, die impliceren dat het verhelpen daarvan niet zo simpel is. Zo zijn frequent verhuizende mensen (letterlijk) moeilijk te achterhalen, evenals mensen die niet wonen op het adres waar ze volgens de gemeentelijke basisadministratie (GBA) wonen.

Daarnaast valt niet te vermijden, dat – ondanks de moeite die gedaan wordt om de vragen in de enquête zo begrijpelijk mogelijk te formuleren – een dergelijke vragenlijst voor een aantal mensen toch te hoog gegrepen is. Dat geldt in het bijzonder voor mensen die de Nederlandse taal slecht beheersen. En tenslotte moet ook gevreesd worden, dat de grote stad een aantal inwoners heeft die steeds minder ontvankelijk zijn voor vormen van maatschappelijke participatie zoals het deelnemen aan een gemeentelijke enquête. In dat opzicht is wellicht ook een vergelijking te trekken met de selectieve opkomst bij verkiezingen.

Al met al moet worden geconcludeerd dat de Vrijtijdsomnibusenquête 2007 een zekere mate van selectiviteit in zijn respons kent, die grotendeels moeilijk tot niet te voorkomen is en waarmee bij de interpretatie van resultaten rekening moet worden gehouden.

De mate waarin deze selectiviteit uitkomsten beïnvloedt, moet echter ook niet overschat worden. Die invloed valt eenvoudig na te rekenen. Een voorbeeld met een vrij groot verschil in uitkomsten tussen westerse en niet-westerse jongeren: tabel 5.4 vermeldt dat 45 procent van de westerse jongeren wel eens een museum bezoekt, evenals 27 procent van de niet-westerse jongeren. Dit zelfde geldt volgens de tabel voor 37 procent van *alle* jongeren. Dat laatste zou echter 36 procent zijn geweest als de representativiteit naar etniciteit perfect was geweest. In dit voorbeeld hadden de niet-westerse jongeren (die in mindere mate musea bezoeken) wat zwaarder moeten meetellen en het totaal gemiddelde wat naar beneden moeten brengen. Een dergelijk verschil ligt in de orde van grootte van de betrouwbaarheidsmarge van de enquête (zie Bijlage I). Overigens geldt in voorgaande versies van de VTO eenzelfde redenering in ongeveer dezelfde mate. In een dergelijk geval is het waarschijnlijk interessanter om te weten dat jongeren met een westerse en niet-westerse herkomst zo sterk verschillen in museumbezoek, dan te weten hoeveel het totale gemiddelde *precies* bedraagt.